

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**ФОРМУВАННЯ СТАВЛЕННЯ ДО ПОЗИТИВНОГО СПРИЙНЯТТЯ
ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ**

БІРО ОННО ЙОСИПІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012

Спеціальність: Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №: 1 від 30 серпня 2023р.

Науковий керівник:

Греба Ілдіко Золтанівна,

старший викладач

Завідувач кафедрою:

Біда Олена Анатоліївна,

доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Кваліфікаційна робота
ФОРМУВАННЯ СТАВЛЕННЯ ДО ПОЗИТИВНОГО СПРИЙНЯТТЯ
ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ
Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Біро Онно Йосипівна

Освітня програма: 012

Спеціальність: Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Греба Ілдіко Золтанівна,**

старший викладач

Рецензент: **Гаврилюк Ілона Юліївна,**

старший викладач

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia,
Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

**A FOGYATÉKOSSÁG ELFOGADÁSÁRA IRÁNYULÓ
SZEMLÉLETFORMÁLÁS ÓVODÁSKORBAN**

Szakedolgozat

Készítette: Biró Anna

IV. évfolyamos Óvodapedagógia szakos hallgató

Témavezető: Greba Ildikó

Adjunktus

Recenzens: Gávriljuk Ilona

Adjunktus

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. РОЗДІЛ. ПРО ІНКЛЮЗИЮ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНОЮ ДОВІДКОЮ	7
1.1. Про поняття інклюзії та інтеграції	8
1.2. Історична довідка. Про медичні та спеціальні педагогічні моделі	10
1.3. Про дітей, які потребують особливого ставлення та уваги. Ієрархія особливих потреб	12
II. РОЗДІЛ. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УГОРЩИНІ ТА УКРАЇНІ	17
2.1. Характеристика інклюзивної освіти	18
2.2. Характеристика адаптацій та модифікацій	20
2.3. Інклюзивна освіта в Україні.....	21
III. РОЗДІЛ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ПОГЛЯДІВ ЗАКАРПАТСЬКИХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ ЩОДО ІНКЛЮЗІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ	23
3.1. Хід дослідження	23
3.2. Висновки дослідження.....	24
IV. РОЗДІЛ. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО ДІТЕЙ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ОСОБЛИВОЇ ОСВІТИ, ТА ЇХ ПРИЙНЯТТЯ – ОЦІНКА РЕАКЦІЇ ДІТЕЙ У ДИТЯЧОМУ САДКУ „ФОРОНОШСЬКА ТЮНДЕР ІЛОНА”	34
4.1 Хід дослідження	35
4.2.Висновки дослідження	37
ВИСНОВКИ.....	53
РЕЗЮМЕ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	55
ДОДАТОК	
СПИСОК ДІАГРАМ	

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	6
I. FEJEZET. AZ INKLÚZIÓRÓL ÉS ANNAK TÖRTÉNELMI HÁTTERÉRŐL.....	7
1.1. Az Inklúzió, befogadás fogalmáról	8
1.2. Történelmi háttér. Az orvosi és gyógypedagógiai modellekről	10
1.3. A különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyermekekről. A speciális szükségletek hierarchiája.	12
II. FEJEZET. INKLUZÍV OKTATÁSRÓL	17
2.1. Az inkluzív oktatás jellemzése.....	18
2.2. Adaptációk és modifikációk jellemzése.....	20
2.3. Inkluzív oktatás Ukrajnában	21
III. FEJEZET. AZ INKLÚZIÓ, BEFOGADÁSSZEMLÉLETÉNEK FELMÉRÉSE A KÁRPÁTALJAI ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN	23
3.1. A kutatás menete	23
3.2. A kutatás eredményei.....	24
IV. FEJEZET. A KÜLÖNLEGES NEVELÉST IGÉNYLŐ GYEREKEKRŐL, A FOGYATÉKOSOKRÓL ÉS AZOK ELFOGADÁSÁRÓL – REAKCIÓFELMÉRÉS A FORNOSI TÜNDÉR ILONA ÓVODA GYERMEKEIBEN	34
4.1. A kutatás menete	35
4.2. A kutatás eredményei.....	37
ÖSSZEFOGLALÁS	53
РЕЗЮМЕ	54
HIVATKOZOTT IRODALOM.....	55
MELLÉKLETEK	
DIAGRAMOK JEGYZÉKE	

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témája: A fogyatékoság elfogadására irányuló szemléletformálás óvodáskorban. Fontos a fogyatékoság, inklúzió, és a befogadás témájával foglalkozni, mivel rengeteg gyerek van, akik hátrányos helyzetűek, speciális nevelést igényelnek. A szakedolgozat első és második fejezeteiben szakirodalmak segítségével dolgoztam, a harmadik és a negyedik fejezetek leginkább kutatásokról szólnak. A szakedolgozatom négy fejezetre épül fel.

Az első fejezetben bővebben szakirodalmi áttekintést lehet olvasni az inklúzióról, a befogadásról és annak fogalmáról, a gyógypedagógiáról, a gyógypedagógiai és orvosi modellekről. Külön fontosnak tartottam megemlíteni a különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyermekekről. Illetve fontosnak véltem a speciális szükségletek hierarchiáját is megemlíteni az első fejezetben. A második fejezetben kitértem az inkluzív oktatásról és annak helyzetéről Ukrajnában, illetve az adaptációkról és modifikációkról és azok jelentőségéről bővebben.

A harmadik fejezetben kutatást készítettem és bővebben leírtam mindannak a folyamatát és eredményeit. A kutatást a Kárpátaljai óvodapedagógusokkal végeztem el, kérdőív formájában. A kutatás során céloknak, hipotézisnek vettem fel azt, hogy megfigyelhessem, hogy a Kárpátaljai óvodapedagógusok, hogyan vélekednek az inklúzió és a befogadás szemléletéről, illetve hogyan és milyen oktatási módszerek között tanítanak (ha van a csoportban) SNI és a roma gyermekeket. Leginkább megfigyelések céljából tűztem ki azt, hogy a SNI gyermekeket, illetve a roma *Szegregáltan*, vagy *Inkluzív* keretek között tanítanak el, és nem rémisztene el a pályájuktól, ha ezen gyermekekkel kellene foglalkozniuk.

A negyedik fejezetben kutatást készítettem a Fornosi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában rendelkező gyerekekkel. A kutatás során érzékenyítő foglalkozásokat vezettem le a gyerekekkel. Mindössze három foglalkozástervet vezettem le, három napon át 2023. december 18-tól - 2023. december 20-ig. Kutatásom céljából, hipotézisként azt tűztem ki, hogy megfigyeljem a gyerekek reakcióját, érzelmeit, érzéseit az érzékenyítő feladatok elvégzése során.

Az első két fő fejezet megírása során szakirodalmi forrásokat dolgoztam fel. Szakirodalmi feldolgozás és áttekintés során nagy segítségemre esett Mihajlovics Krisztina „*Az elfogadástól a befogadásig – Inklúzió az óvodában*” című szakedolgozata. Érdekesnek és hasznosnak találtam Mihajlovics Krisztina „*Szülői nevelési stílusok vizsgálata a roma családok körében az Integráció szintjének függvényében*” című magiszteri munkáját. Illetve a fejezetek megírása során, szakirodalmi áttekintés kép segítségével akadt Greba Ildikó és Knobloch Beáta szerzők által leírt „*Inkluzív oktatás alapjai*” című könyv.

I. FEJEZET

AZ INKLUZIÓRÓL ÉS ANNAK TÖRTÉNELMI HÁTTERÉRŐL

Az inkluzív oktatás elengedhetetlen része azon gyermekek számára, akik speciális oktatásra szorulnak. Az inklúzió fogalmát fontos ismernünk, mivel napjainkban fontos hangsúlyt fektetünk a gyerekekre. Az inklúzió a befogadást, illetve az elfogadást jelenti. Fogalmának elterjedése a gyógypedagógia és a pedagógia világában jellemző leginkább. E fejezet azt szeretné bemutatni, hogy mit takar magába az inklúzió fogalma, és vajon mire szolgál az inkluzív oktatás, hogyan valósult meg régebben az inkluzív oktatás szerepe a gyerekek körében. A befogadás, másnéven az inklúzió fő jegyekkel rendelkezik, melyet a fejezetben bővebben megfogalmaztam szakirodalmi feldolgozás által. Jelen fejezet három alfejezetből épül fel: az első alfejezetben az „inklúzió” és a „befogadás” fogalmakat ismertettem bővebben, a második alfejezetben az inklúzió történelmi háttéréről, az orvosi és a gyógypedagógiai modellekről gyűjtöttem össze fontos információkat, a harmadik alfejezetben a különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyermekekről, illetve a speciális szükségletek hierarchiájáról lehet olvasni információkat.

Az inklúzió fogalmát több szakirodalomkészítő határozta meg és ismerte, illetve figyelte meg, illetve fontos alapként vették annak jelentéstartalmát. Rendelkeznek olyan szakirodalmak, amelyek a sajátos nevelést igénylő tanulók integrált oktatásának módszertani kezdő lehetőségekkel foglalkoznak. Kezdetben a fogyatékos személyek társadalomba való bekapcsolódását, illeszkedését értelmezték az inklúzió, más néven a befogadás, illetve az integráció, más néven együttműködés célját, jelentőségét. Fontosnak tartottam a fejezet megírása során megemlítenem azon gyermekek csoportját, akik inkluzív oktatásra szorulnak.

Az inkluzív oktatás azon gyermekek számára lett megalapítva, akik különleges bánásmódot igényelnek, sajátos nevelést igényelnek, illetve fogyatékosággal rendelkeznek. Az inklúzió és a befogadás fogalmának, lényegének vizsgálata során a kutatók alapelveket fektettek le, melyet a fejezetben bővebben ismertettem szakirodalmi feldolgozás során.

Fontosnak tartom megemlíteni a gyógypedagógia fogalmát, fontosnak tartom ismertetni magában a gyógypedagógia lényegét és célját. Szakirodalmi feldolgozás során tehát fontos szemügyre vettem az inklúzió, a befogadás fogalmát és lényegét. Fontosnak tartottam ismertetni a gyógypedagógiát, a gyógypedagógiai és az orvosi modelleket az első fejezet megírása során.

1.1. Az inklúzió, befogadás, fogalmáról

Elsőként szociálpolitikai fogalomként született meg az inklúzió, majd a fogalom átkerült a szociológia és a pedagógia világaiba. Az elmúlt évszázad során Franciaországban jelent meg az exklúzió-inklúzió fogalom párja, amelyek a munkanélküliséggel és a szegénységgel kapcsolatos vitákban szerepeltek (Speck, 2010).

A szociológia másként közelített meg az inklúzió lényeges fogalmához: a társadalmi működés törvényszerűségei között írta le annak folyamatát, amely során egyes társadalmi rendszerek és alrendszerek befogadtak és kirekesztettek néhány embert (Luhmann, 1998). Politikai koncepcióként is meg lett fogalmazva az inklúzió fogalma, amely szerint társadalom számára értékesnek tartották a befogadást, ez ellenbe a kirekesztést értéktelenítették. A XXI. század során az oktatáspolitikában értékként rajzolódott ki az inkluzív társadalom és az iskolai befogadás értéke. Megjelentek a szakmai, pedagógiai mozgalmak, amely során a befogadást jobban értékelték, mint a kirekesztést. Az inklúzió a *befogadást* és az *elfogadást* jelenti. Az inklúzió során törekednünk kell arra, hogy elfogadjuk és befogadjuk azokat a gyerekeket, akik hátrányos helyzettel rendelkeznek, illetve azokat, akik valamilyen fogyatékosággal rendelkeznek, és azokat, akik speciális oktatásra szorulnak. Az inklúzió fogalom társfogalomként számít az integráció fogalma mellett. A sajátos nevelést igénylő gyermekeknek teljes mértékű kiszolgálását jelenti az Inklúzió fogalma. Mindez úgy valósulhat meg, ha megvan a felkészültség, a teljes tanterv, a törekvés és az elfogadás azon gyermekek iránt. Fontos alkalmaznunk az egyéni képességek fejlesztésének a lehetőségeit (Hoffmann J. Mezeiné I.M., 2006).

Régebben a kezdetek során az inklúzió fogalma és annak az értelmezése össze kapcsolódott a speciális oktatást igénylő gyermekek oktatásával, azaz a hátrányos helyzetű gyerekek oktatásával. Az inklúzió fogalma erőteljes átalakuláson ment át. Szemléletbelileg, a felnőttek és a gyerekek teljes emberek, akik sokszoros, és összetett identitással rendelkeznek. A politika az inklúziót társadalmilag fogalmazta meg, kinyilvánította, hogy a kirekesztés fogalmánál, a befogadás sokkal értékesebb a társadalom számára. A befogadást, mint inklúziót tehát fontosnak tartották a politikában, a társadalomban (Réthy, 2006).

Az inkluzív nevelésbe és oktatásba fontos bevonni azokat, akik speciális nevelést igénylő gyermekek csoportjába tartoznak. Ilyenek lehetnek az értelmi, testi fogyatékosok, látássérültek, beszédben akadályozottak, mozgáskorlátozottak, autisták. Fontos a tanulási problémákkal küzdőket is bevonni az inkluzív nevelés folyamatába, hiszen számukra nehezen megy a tanulás, illetve tanulási zavarral rendelkeznek.

Az inklúzió főbb elveinek számítanak: az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség, és a gyermekekkel szembeni egyenlő bánásmód. Vannak olyan gyerekek, akik magatartási zavarokkal küzdenek, mint például az e-fajta gyerekek visszahúzódóak, depresszívek, és ellenségesek is lehetnek (Réthy, 2006).

A befogadás hátterében az inklúzió rendelkezik fő jegyekkel, amelyek a következők lehetnek, fontos hagyni, illetve érvényesülni az intézményeknek az inklúzió gondolatával. Fontos lépésnek számít az egyéni differenciálás, amely az alapelv elfogadásául szolgál. A jelenlegi gyakorlattól eltérhetően, de fontos a tanulásszervezés. A rugalmas tanterv bevezetése fontosnak számít. Figyelembe kell vennünk az értékeléseket, illetve korszerűsíteni kell az értékelési eljárásokat.

A pedagógusok körében fontos szerepkét, tényezőként szolgál a felelősségvállalás, illetve a megnövekedett attitűdváltás. A segítő partner megjelenik, amely a specialista alapfogalmát szolgálja. A szülőknek fontos szerepük van az együttnevelés során. A szociális befogadás alapjául szolgál, ennek az alapvető tényezőnek mindig jelen kell lennie (Szigetfalvi, 2016).

Az inkluzív oktatás során leginkább a hátrányos helyzettel rendelkező, illetve akár sajátos nevelést igénylő gyerekekkel foglalkoznak. A roma gyerekek ugyanolyan fontosnak számítanak, mint az egészséges, normál körülmények között nevelkedő, fejlődő gyermek. A *roma népről, másnéven cigányokról*: Európa és a Kárpát-medence területein az adott népességéről hivatalos, pontos adatok nincsenek. Jelentős adatok szerint a világon roma/cigány népességének közel egyharmada a Kárpát-medencében van jelen. Ukrajnában belül csak két megyében találhatóak cigány/roma nemzetiségűek: Kárpátalján és Odessza megyében. A kárpátaljai cigányok/romák rendszerint a falvakban, városokban, azoknak a meghatározott részüknél, másnéven „cigány táborokban” élnek.

A roma gyerekek oktatása is fontos szerepet játszik. Hiszen, nemcsak az átlagos, normális gyermek várja el az oktatást, azaz nem csak azok szorulnak az oktatásra, akik normális körülmények között nevelkedtek, hanem fontos szemügyre vennünk a romák/cigány gyermekek életét is, mivel nekik is ugyanolyan fontos a tanulás lehetősége, mint egy átlag gyermeknek. Az iskola kötelező követelményrendszere a roma gyerekek élethelyzetükkel, formájukkal mindez nehezen valósítható meg, illetve nehezen egyeztethető meg. Jellemző a kiközösítés érzése, a bizalmatlanság a roma családok körében (Csernicskó, et al, 2010).

A cigányok/romák nyelve eltérő a hagyományos nyelvtől. A romasággal/cigánysággal 1950-es években kezdtek el foglalkozni. Magyarországon a XV. századba voltak már letelepült cigányok, akik valamilyen különböző munkákat végeztek. A cigányokat a történettudomány hosszú ideig „történelem nélkülieknek” tekintette, mivel a cigányok olyan egy egységes nép, akiknek saját államuk nem volt (Kántor-Rigó, 2013).

Kárpátalján igen gyakoriak a romák jelenléte. Az utóbbi időkben számos lehetőséget alakítottak ki a roma gyerekek számára. Lehetőség adatott nekik óvodába, illetve iskolába járni, ilyen lehetőségek adtak például Péterfalván, Beregszászban, Munkácson. Kárpátalján is gyakori a romák/cigányok kiközösítése, ezért hoztak létre nekik külön óvodákat, illetve iskolákat is. Az ukrán és a magyar törvények szerint mindenkinek megvan adva a lehetősége az egyenjogúságra, a szabadságra, bármitől függetlenül (Greba, Knobloch, 2019).

A roma családoknál a gyermek van a középpontban. Gyerekcentrikus a nevelés, általában a roma családoknál könnyen megfigyelhetőek a szeretetteljes, megengedő nevelési elvek.

1.2. Történelmi háttér. Az orvosi és gyógypedagógiai modellekről

Már az ókori feljegyzésekben, főként Európában megjelentek olyan emberek, akik eltérnek az átlagtól tulajdonságuk kapcsán. Comenius feljegyzése alapján egy elhagyott fiúról írt, aki az emberekhez bekerülve tanult meg beszélni. A középkorban a szerzetesrendek befogadták a problémás, gyengébb elmével rendelkező embereket, gyermekeket és felnőtteket egyaránt. Mindezen emberek segítségre szorultak. A rászorulógyermekeket a gyermekotthonokban tanították, ahol a gyermekek nevelése „tudományosan képzett férfiakra” volt bízva. Pestalozzi egyikük volt a képzett férfiak közül, ő volt az, aki elsőként kísérletet végzett el a nevelésüknek a speciális módszerek megtalálására (Mesterházy, 2000).

A XIX. században a pedagógia és az orvostudomány külön-külön foglalkozott az abnormális gyermekeknek a testi és lelki állapotukkal. Leginkább orvosilag kezelték a fogyatékos embereket a második világháború elkezdéséig. Magára a fogyatékosagra nagy figyelmet fordítottak az orvostudományban (Mesterházy, 2000).

A gyógypedagógia modell pedagógiai szempontból önálló, komplex tudományt foglal magába. A gyógypedagógia területei közül elsődlegesnek számít a fogyatékos személyek, gyermekek nevelésének a gyakorlata, elmélete. A sérültek speciális pedagógiai tudománya, amelyben a nevelés és a fejlesztés számos lehetőségeit, illetve mindezek kibontakozásának a múltját takarja magában és vizsgálja mindezeket.

A gyógypedagógia nemcsak a sérültek külső jegyeit vizsgálja, hanem foglalkozik a sérültekkel összefüggő teljes jelentéskört is kutatja. Mindez tehát egy komplex tudomány (Gordosné, 1996).

Kezdetben a gyógypedagógiát a fogyatékos emberről szóló ösztudománynak lehetett értelmezni. Majd a tudományos fejlődés során jelentek meg a gyógypedagógiában forrás és határtudományok. Gyógypedagógiai rendszertannak számított az ember eltérő testi, lelki, szellemi állapotainak vizsgálata. A tudomány kialakulása során elméleti irányzatok jelentek meg, amely segítette mindezek fejlődését, bővülését. Megjelentek a gyógypedagógia-elméleti irányzatok: szenzuális gyógypedagógia, defektológia, racionális különpedagógia, értékorientált gyógypedagógia, ökológiai és rendszerelméleti gyógypedagógia, komplex embertudomány. A gyógypedagógia interdiszciplináris embertudomány (össztudomány), a gyógypedagógia segítséget igénylő személyek és a rájuk irányuló komplex megismerés, fejlesztés, nevelés, terápia, oktatás, képzés, kísérés, rehabilitáció (tevékenység) tudománya (Gordosné, 2004).

A gyógypedagógia jellemzői:

- a sérült ember neveléstudománya
- az elkülönülő emberképtől az integráló felé
- a fogyatékos ember szerepe a mi világunkban, pedagógiai és társadalmi eljárások a fogyatékos emberre, a pedagógia a szükséges segítség fajtája a fogyatékoság fajta mellett

A gyógypedagógia gyógyító, nevelő tudomány. A gyógypedagógia célpedagógiának számít, amely során a fejlődés maximális teljes elérését segíti. A gyógypedagógia speciális pedagógia a gyermek optimális fejlesztése során. Sorsrendező pedagógiának is lehet mondani a gyógypedagógiát, hiszen a bölcsőtől a sírig való gondoskodást foglalja magába. A gyógypedagógia örömszerzés pedagógiának is mondható. A gyógypedagógia alcsoportjába sorolható az inkluzív oktatás, amely során a különleges nevelést igénylő gyermekekkel foglalkoznak, nevelik és fejlesztik őket (Gordosné, 2004):

1.3. A különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyerekekről.

A speciális szükségletek hierarchiája.

Amikor a kiemelt figyelem, vagy a különleges bánásmód fogalmát meghalljuk, általában az átlagtól negatív irányban eltérő gyermekek jutnak eszünkbe, akikkel valami baj van. Vagy ha nem is valódi baj, de problémás a beillesztésük (pl. más nemzetiségű, magyarul nem beszélő gyermekek). Pedig különleges bánásmódot igényelnek a tehetséges gyermekek is. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek csoportjába tartoznak:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
- kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló (Molnár, 2013).

A sajátos nevelést igénylő gyermekek gondozási igénye biológiai, pszichológia és szociális tulajdonság-együttes, amely a nevelhetőségének, oktathatóságának, átlagtól eltérően különbségei jellegzetesek és mindazokat fejezi ki. A sajátos nevelési igényű gyermekek testileg, érzékszervileg, értelmileg, beszédfogyatékban küzdők lehetnek, illetve lehetnek autisták, halmozottan fogyatékosok, illetve pszichés zavarral küzdők is.

Mindezek a gyermekek kifejezhetik azt, hogy milyen életkori sajátosságai vannak, amelyet a fogyatékoság okozott részleges vagy teljes körű módosulását, illetve az iskolai tanuláshoz szükséges képességeket részleges vagy teljes fejletlenségét, kiesését. Ezek a gyermekek megérdemlik a teljeskörű támogatást, elfogadást és a befogadást. Fontos a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd és más egyéb fogyatékoságból fakadó, hiányzó vagy esetleg a sérült funkciókat helyreállítani, vagy kialakítani újakat (Csíkszentmihályi, 2001).

Fontos a meglévő ép funkciókat fejleszteni, egyensúlyukat kialakítani, a szükséges speciális eszközöket el kell fogadtatni velük és mindazok használatát meg kell tanítanunk velük. Az egyéni sikereket támogatni, segíteni kell a társadalmi együttélés szempontjából az egyéni tulajdonságokat és mindazon funkciókat fejleszteni kell (Greba, Knobloch, 2019).

Vannak tényezők, amelyek a rehabilitációs tevékenységet meghatározzák:

- a fogyatékoság típusát, súlyosságát fontos felmérnünk, fontos tudnunk a fogyatékoság kialakulásának az idejét

- a sajátos nevelési igényű tanuló életkorát, pszichés és egészségi állapotát, műtéteit számon kell tartanunk, mindezeket fontos megtudnunk a szülőtől vagy valamely hozzátartozójától

- fontos ismernünk képességét, és a kialakult készségeit, a kognitív funkcióiról és a meglévő ismereteiről sem feledkezhetünk meg

- illetve tisztában kell lennünk a társadalmi integráció által lehetséges egyéni életutakról, továbbtanulás lehetőségéről, pályaválasztásról stb. (Strédl, 2013).

A különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyermekekről: olyan fiatalok, akik valamilyen speciális szükséglettel vagy kihívással küzdenek, és emiatt egyedi támogatást, figyelmet és beavatkozásokat igényelnek az optimális fejlődésük érdekében. Ezek a speciális szükségletek lehetnek fizikai, értelmi, érzelmi, viselkedési vagy szociális jellegűek. Az alábbiakban részletezem a különleges bánásmódot igénylő gyermekek csoportjait és az őket támogató megközelítéseket (Molnár, 2013).

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek csoportokra vannak bontva:

- *Fizikai fogyatékossgal élő gyermekekről:* mozgáskorlátozottságúak: cerebrális parézis, izomsorvadással szenvedhetnek, érzékszervi fogyatékossgokkal rendelkeznek: például látás- vagy halláskárosodás által szenvednek, krónikus betegségekkel rendelkeznek: asztmában, cukorbetegségben, vagy epilepsziában szenvedhetnek.
- *Értelmi fogyatékossgal élő gyermekekről:* tanulási nehézségekkel rendelkezőek: diszlexiában, diszkalkúliában szenvedhetnek, értelmi fejlődés elmaradásúak esetében pedig különböző súlyosságú értelmi fogyatékossgok vannak jelen.
- *Érzelmi és viselkedési zavarokkal küzdő gyermekek:* érzelmileg szorongással vagy depresszióval küzdenek, viselkedés során pedig ADHD (figyelemhiányos hiperaktivitás zavar), vagy ODD (oppozíciós zavar) küzdenek.
- *Autizmus spektrum zavarral élő gyermekeknél* szociális interakciók, kommunikáció és viselkedési rugalmasság terén mutatnak nehézségeket.
- *Szociális hátrányokkal küzdő gyermekek* kapcsán lehetnek alacsony jövedelmű családokból származó gyermekek, illetve menekültek vagy bevándorlók gyermekei (Hoffmeister-Tóth, 2017).

Támogatási megközelítések és beavatkozások során Egyéni Fejlesztési Tervet hoztak létre, amelyben a gyermek egyéni igényeire szabott oktatási és fejlesztési tervet írnak le, amelyet a pedagógusok, szülők és szakemberek közösen készítenek. *Integrált és inkluzív oktatás során* a speciális szükségletű gyermekeket a normál iskolai osztályokba integrálják. *Az inkluzív oktatás során* leginkább arra törekednek, hogy minden gyermek teljes mértékben részt vegyen az oktatásban, az osztálytermi tevékenységekben és a társas kapcsolatokban (Tamás, 2010).

Létrehozta *speciális oktatási programokat*, amelyek célzottan a speciális szükségletű gyermekek támogatására irányulnak, ilyenek lehetnek különleges tananyagok, terápiák és fejlesztő foglalkozások. *Terápiás és támogató szolgáltatások* alatt a gyerekekkel logopédia foglalkozásokat, gyógytorna foglalkozásokat, foglalkozásterápiákat, pszichológiai tanácsadásokat és viselkedésterápiákat adnak, mutatnak be a pedagógusok. Minden gyermek igényel *szociális és érzelmi támogatást*. Mindezek alatt leginkább fontosak a mentálhigiénés támogatások, a csoportos terápiák, illetve a szociális készségek fejlesztésére irányuló támogatások (Tamás, 2010).

A mai világban a modern technológia segítségével már *technikai segédeszközöket* is használhatunk a fejlesztés alatt. Vannak speciális eszközök és szoftverek, amelyeket használhatunk, ilyenek például a kommunikációs táblák, hallókészülékek, speciális számítógépes programok.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek oktatásával és nevelésével a pedagógusok bánnak. A pedagógusok vannak bizonyos szerepeik a gyermekek iránt. A pedagógusoknak kulcsszerepük van a különleges bánásmódot igénylő gyermekek támogatásában. Fontos, hogy ismerjék a gyermek egyedi igényeit és állapotát, együttműködjenek a szülőkkel, terapeutákkal és más szakemberekkel, alkalmazzanak differenciált oktatási módszereket, teremtsenek támogató és befogadó tanulási környezetet, folytassanak folyamatos szakmai fejlődést, hogy naprakészek legyenek a legújabb pedagógiai és terápiás megközelítésekben.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek megfelelő támogatása és integrálása az oktatási rendszerbe nemcsak az ő fejlődésüket segíti, hanem hozzájárul egy befogadóbb és empatikusabb társadalom kialakításához is (Molnár, 2013).

A *speciális szükségletek fogalma* olyan egyéneket és az ő egyedi igényeiket foglalja magában, akik valamilyen fizikai, mentális, érzelmi vagy szociális nehézséggel küzdenek, és ennek következtében speciális támogatást, oktatást vagy szolgáltatásokat igényelnek.

Ezek az igények lehetnek átmeneti vagy tartós jellegűek, és az élet különböző területein jelentkezhetnek, beleértve az oktatást, az egészségügyet, a munkavállalást és a mindennapi életet. A speciális szükségletek különböző kategóriákba sorolhatók:

Fizikai szükségletek: Ide tartoznak azok az egyének, akik mozgásszervi problémákkal, látás- vagy halláskárosodással küzdenek, és akik számára speciális eszközök, segédeszközök vagy akadálymentesített környezet szükséges.

Értelmi szükségletek során az egyének kognitív vagy tanulási nehézségekkel rendelkeznek, például értelmi fogyatékoság, diszlexia vagy figyelemzavar. Számukra speciális oktatási módszerek, egyéni fejlesztési tervek és támogató szolgáltatások szükségesek.

Érzelmi és viselkedési szükségletek során az egyének érzelmi vagy viselkedési zavarokkal küzdenek, például szorongás, depresszió, autizmus spektrum zavar vagy ADHD (figyelemhiányos hiperaktivitás zavar). Nekik fontos a pszichológiai támogatás, a terápiás beavatkozások és a megfelelő viselkedéskezelési stratégiák alkalmazása.

Egészségügyi szükségletek során az egyének, krónikus betegségekkel vagy speciális egészségügyi állapotokkal élnek, például cukorbetegség, epilepszia vagy egyéb hosszú távú egészségügyi problémák. Számukra fontos a rendszeres orvosi ellátás, az egészségügyi támogatás és a megfelelő életmódbeli intézkedések.

Szociális és kommunikációs szükségletek alatt az egyének nehézségekkel küzdenek a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, valamint a kommunikációban, például nyelvi nehézségek vagy társadalmi elszigeteltség esetén. Leginkább számukra fontos a társas támogatás, a kommunikációs készségek fejlesztése és a közösségi beilleszkedést segítő programok (Molnár, 2013).

Az oktatásban a speciális szükségletekkel rendelkező gyermekek számára egyéni fejlesztési tervek, speciális oktatási programok, integrált vagy inkluzív oktatási környezetek és különböző terápiás szolgáltatások állnak rendelkezésre, hogy biztosítsák számukra a lehető legjobb fejlődési és tanulási lehetőségeket.

Az egészségügyben és a szociális ellátásban is fontos a személyre szabott megközelítés, amely figyelembe veszi az egyén speciális igényeit és szükségleteit.

A speciális szükségletek hierarchiájáról:

Abraham Maslow pszichológus által kidolgozott *Maslow-piramis*, más néven a speciális szükségletek hierarchiája, egy elméleti modell, amely az emberi szükségleteket hierarchikus rendben mutatja be. A piramis alapjától a csúcsáig haladva az egyes szintek a következő szükségleteket tartalmazzák:

- ❖ *Fiziológiai szükségletek (alapvető fiziológiai igények):* Ez a piramis legalsó szintje, amely az életben maradáshoz szükséges alapvető fiziológiai igényeket tartalmazza, mint például az élelem, víz, levegő, alvás és hőmérséklet-szabályozás.
- ❖ *Biztonsági szükségletek:* A második szint a biztonsághoz és stabilitáshoz kapcsolódik. Ide tartozik a fizikai biztonság, az anyagi biztonság, az egészség, valamint a jövőbeli stabilitás biztosítása, mint például a munkahely és a jövedelem.
- ❖ *Szeretet és összetartozás szükségletei:* A harmadik szint az emberi kapcsolatok iránti igényt, a szeretetet, a barátságot, a családi köteleket és a közösséghez tartozás érzését foglalja magában. Ez a szint a társadalmi kapcsolatok és az érzelmi kötődés fontosságát hangsúlyozza.
- ❖ *Megbecsülés iránti szükségletek:* A negyedik szint a megbecsülésre és az önértékelésre vonatkozik. Ez magában foglalja az önbecsülést, a másoktól kapott tiszteletet és elismerést, valamint az önbizalmat és a sikerélményeket.
- ❖ *Önmegvalósítás szükségletei:* A piramis csúcsa az önmegvalósítás, azaz az egyén saját potenciáljának teljes mértékű kibontakoztatása. Ez magában foglalja az alkotói tevékenységeket, az önkifejezést, a személyes fejlődést és a célok elérését (Hoffmeister-Tóth, 2017).

Maslow elmélete szerint az egyének az alacsonyabb szintű szükségletek kielégítése után törekszenek a magasabb szintű szükségletek kielégítésére. Azonban nem feltétlenül szükséges minden szintet teljes mértékben kielégíteni ahhoz, hogy a következő szint szükségletei is jelentkezzenek. Az elmélet szerint az önmegvalósítás iránti törekvés az, ami az embereket motiválja a fejlődésre és az életük értelmének megtalálására (Tamás, 2010).

II. FEJEZET. INKLUZÍV OKTATÁSRÓL

Minden ember életében fontos szerepet játszik az oktatás, hiszen oktatás nélkül mi lenne? Fontosnak tartom azt, hogy a gyermekek mindig oktatva legyenek. Minden gyermeknek van lehetősége a tanulásra, önmagában való fejlesztésre. A tanulás iránti vágy, akarat minden gyermekben megtalálható. Fontos, hogy nemcsak az átlagos gyermekek szorulnak tanulásra, oktatásra, hanem azon gyermekeket is fontos tanítanunk, oktatnunk, akik sajátos nevelési igényekkel rendelkeznek. A gyermekek tanulással és a velük való foglalkozásokkal nőnek fel, illetve fejlődnek. Minden gyermeknek egyenlő joga van a tanulásra, a szabadságra.

Ahhoz, hogy ne essenek vissza a fejlődésben a gyerekek, fontos mindig újabb és újabb feladatokkal, játékokkal előállnunk. Az óvodapedagógus és a tanárok feladata a gyermek személyiségét kibontakoztatni, és fejleszteni a gyermeket testileg és lelkileg is. A gyermek napról-napra fejlődik. Minden sajátos nevelést igénylő gyermek máshogyan tanul. Ha kellőfigyelemmel, és akarattal foglalkozunk velük, fejlődéseket érhetünk el.

Napjainkban számos Inkluzív iskolák alakultak világszerte, főként Ukrajnában. Az inkluzív oktatás elősegíti azon gyermekek fejlődését, akik rászorulnak a különleges bánásmódra.

Jelen fejezet három alfejezetből épül fel: az első alfejezetben az inkluzív oktatás jellemzéséről fejtettem ki a gondolataimat. A második alfejezetben fontosnak tartottam megemlíteni Ukrajnában alkalmazott adaptációk és modifikációk fogalmait. A harmadik alfejezetben megemlítettem Ukrajna inkluzív oktatását.

Fontos nem figyelmen kívül hagyni azokat a gyerekeket, akik más nevelési módot igényelnek. Az inkluzív oktatás alapja az, hogy a gyerekeket egyenlően, egyenlő elfogadással, módszerekkel kell fejleszteni, kezelni.

2.1. Az inkluzív oktatás jellemzése

Az inkluzív oktatás fogalma és jelentősége az elmúlt időszakban fontos megemlítésre kell, hogy kerüljön. Az inkluzív oktatás számos fejlődésen ment át az elmúlt időkben.

Az inkluzív oktatás eredete a XVII. század latin *“Includere”* kifejezéséből származik, jelentését úgy lehet megfogalmazni, hogy *“tartalmaz”, “beletesz”*. A szó eredete utalhat a befogadásra (Vida, 2015).

A XXI. század során pedagógiai és szakmai mozgalmak jelentek meg, amely során jobban értékelték a befogadást, ellentétbe a kirekesztést. Fontosnak tartották az együttműködés, a befogadás és az elfogadás fogalmait. 1988. júliusában Frontier College épületében tartottak megbeszélést, amely során éles kritikát fogalmaztak meg az integrált nevelés túlzottan lassú fejlődése miatt. Emiatt az együttnevelés jobbá tételére volt a cél, így jutottak el az inkluzív iskola és az inkluzív oktatás alapkonceptiójára. Mindezek során alap célként tűzték ki azt, hogy az inkluzív iskola a körzetben lévő összes gyermeket befogadja és bevonja a nevelésbe, speciális támogatásban részesíti (O’Brien és Forest, 1989).

Az inkluzív oktatás során azon gyermekeket nevelünk, akiknek különleges bánásmódban kell részesülni, mely során legfőképp a fogyatékos gyermekekkel, roma gyermekekkel kell foglalkozni (Greba, Knobloch, 2019).

Főként politikai, szociálpolitikai megfontolás során fogalmazták meg az inkluzív oktatás fogalmát. Céljaként szolgált a fogyatékosok integrációját, más néven együttműködését megalapozni, fejleszteni (Varga, 2015).

Fontos, hogy minden oktatási intézményben meglegyen a megfelelő oktatás, tudjuk biztosítani a megfelelő fejlődést, a sikeres szocializációt, együttműködést. Az inkluzív oktatás fejlődése napjainkban alapul veszi az összes gyermek (beleértve a különleges nevelést, bánásmódot igénylő gyerekeket is) adottságát, képességét megfelelően kell fejlesztenünk. Fontos, hogy az elfogadás, a szeretet és az együttműködés megjelenjen az oktatás során, főként nagy szerepet játszanak ezek a tényezők az inkluzív oktatásban (Greba, Knobloch, 2019).

Nagy-Britanniában fontosnak tartották az inkluzív oktatás jelentőségét, lényegét és célját. Azt a szemléletet alkalmazták, hogy *“School for all”*, amely magyar nyelvre lefordítva azt jelenti, hogy *“Az iskola mindenkié”*. Megjelentek a *teljes (full inclusion)* és a *részleges (part time inclusion)* integrációs képzések.

A befogadó iskola alapja az, hogy nem szabad kirekeszteni, kiközösíteni azokat a gyerekeket, akik rendelkeznek más-más tulajdonsággal és ők különleges nevelési módot igényelnek. Fontos elfogadni és ugyanúgy szeretettel bánni minden gyermekkel. Különböző fő csoportokba lehet sorolni azokat a gyerekeket, akik az inkluzív oktatás körébe tartoznak. A *Különleges bánásmódot igénylő gyermekek* azon csoportba tartoznak, akik állandó vagy pedig átmeneti biológiai, fizikai, esetleg pszichikai vagy egyéb nehézségeik miatt sajátos nevelési igénnyel rendelkeznek, illetve ehhez igazodó különleges bánásmódot, nevelést igényelnek (Greba, Knobloch, 2019).

A *Sajátos nevelést igénylő tanulók* abba a csoportba tartoznak bele, akik sajátos nevelést igényelnek, illetve a szakértők véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, illetve beszéd fogyatékos vagy pedig több fogyatékosággal rendelkeznek és ebben az esetben halmozottan fogyatékos, vagy pedig autizmussal rendelkezik, vagy pedig valamilyen más pszichés fejlődési zavarral küzd (Fazekasné, 2013).

A *fogyatékosággal rendelkező gyerekek* a gyógypedagógia világában nagy hangsúlyt fektetnek a fogyatékosággal rendelkező gyerekekre, ebben a csoportban olyan gyerekek tartoznak bele, akik gyógypedagógiai ellátásra szorulnak (Kovács, 2013).

A Salamanci nyilatkozat az inkluzív oktatás egyik fontos dokumentuma, amely a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásával kapcsolatban, illetve mindazon gyermekek, akik rá szorulnak a sajátos nevelési módra – mindezek alapelveit, szabályait, jogait és különbözőségeit fekteti le. A dokumentum kiemeli az inkluzív oktatás előnyeit mindenki részére, egyaránt a gyermekek, a szülők, pedagógusok és a többi társadalom számára (Greba, Knobloch, 2019).

A kutatók az inkluzív oktatás vizsgálata során alapelveket fektettek le, melyekkel az inkluzív oktatás alapelveit minden ember elismerhesse. A legelső alapelv alapján: az inkluzív oktatás alapjául szolgál a jogi megközelítés, azért, hogy minden gyermeknek biztosítani tudjunk egyenlő hozzáférést az oktatáshoz. Leginkább azon gyermekeknek adták meg ezt a lehetőséget, akik szociálisan sérülékeny csoportokhoz tartoznak. A második alapelv szerint fontos elismernünk a sokszínűséget pozitívan. Tehát, el kell fogadnunk a tanulók individuális különbségeit, hasznos erőforrásként (Greba, Knobloch, 2019).

2.2. Adaptációk és modifikációk jellemzése

A történelem során számos példát ismerünk arra a tényre, hogy a fogyatékkal élők is érhetnek el sikereket. Az inkluzív oktatás előtt álló egyik legnagyobb kihívás az, hogy megtanítsuk a tanárokat és a gyerekeket egy új valóságban élni, ahol minden gyermeknek egyenlő joga van az oktatáshoz. Egy modern tanárnak, illetve óvodapedagógusnak tökéletesen kell rendelkeznie ismeretekkel az inkluzív pedagógia terén.

Az óvodapedagógusnak, illetve a tanárnak alkalmaznia kell az oktatásban a tanulók egyéni igényeinek kielégítésére, együttműködés kialakítására, gyakorlati problémák megoldására irányuló megközelítéseket. Az inkluzív nevelés dinamikus fejlődésének fontos előfeltétele a pedagógusok módszeres támogatása és szakmai képzése (Némethné, 2015).

Az utóbbi években Ukrajna jelentős előre lépéseket tett az inkluzív oktatás bevezetésében, mind az infrastruktúra, mind az oktatási gyakorlatok terén, hogy jobban támogassák a különleges igényű diákokat.

Az egyik kulcsfontosságú lépés az Inkluzív Erőforrásközpontok (IRC) létrehozása volt, amelyek egyenként akár 12 000 gyermeket is támogatnak, és alapvető szolgáltatásokat nyújtanak a különleges oktatási igényű (SNI) diákoknak. Ezek a központok szakértelmet és erőforrásokat biztosítanak az iskolák számára az inkluzív oktatás megvalósításához. 2018-ra közel 4 000 iskola alakított ki inkluzív osztályokat, ami jelentős növekedés az 1 500-hoz képest 2016-ban (Poroshenko, 2019).

Az átmenet során az adaptációk és módosítások kulcsfontosságúak voltak. Az iskolák most jogilag kötelesek létesítményeiket hozzáférhetővé tenni az egyetemes tervezés elvei alapján. Ez magában foglalja rámpák, liftek és egyéb akadálymentesítő eszközök telepítését, bár a teljes megfelelés még folyamatban van. Emellett speciális oktatási asszisztenseket alkalmaznak, hogy közvetlen támogatást nyújtsanak a fogyatékkal élő diákoknak, javítva ezzel tanulási élményüket és integrációjukat a hagyományos osztályokba. Az orosz invázió azonban kihívásokat okozott, beleértve a finanszírozási hiányokat és az oktatók, valamint a diákok elvándorlását. Ezek ellenére az ukrán civil szervezetek továbbra is előmozdítják az inkluzív oktatást, a fiatalokra és az informális oktatási környezetekre összpontosítva a haladás fenntartása érdekében (Cserniczkó, et al, 2010).

Ezenkívül Ukrajna különféle alkalmazkodásokat és módosításokat is bevezetett az osztálytermi környezetben. Ezek közé tartoznak a személyre szabott oktatási stratégiák, adaptált anyagok és támogató technológiák, amelyek az egyéni tanulási igények kielégítését szolgálják. Például az ülésrend módosítása, vagy az anyagok különböző formátumokban való bemutatása annak érdekében, hogy minden diák teljes mértékben részt vehessen az oktatásban (Csernicskó, et al, 2010).

Összességében, bár Ukrajna külső tényezők miatt kihívásokkal néz szembe, az inkluzív oktatás iránti elkötelezettség erős marad, mind kormányzati politikák, mind alulról szerveződő kezdeményezések által vezérelve.

2.3. Inkluzív oktatás Ukrajnában

Ugyanúgy, mint Magyarországon, Ukrajnában is nagy szerepet játszik az inkluzív oktatás. Nyugat-Európában az 1970-es évek végén jelentősen csökkent a sajátos nevelést igénylő gyermekeknek indított speciális iskolák száma, illetve nőtt a befogadó osztályok száma, a sajátos nevelést igénylő gyermekek középiskolában kezdik a tanulmányaikat inkluzív környezetben.

A posztszovjet országokban mindezek az 1990-es években kezdődtek, amelyek egybeestek a Szovjetunió felbomlásával, illetve az állami rendszer erőltetett átalakításával. Ukrajna 1991-ben vált függetlenné, céljaul tűzték ki azt, hogy egy demokratikus társadalmat építsenek ki.

Alapjául vették azt, hogy minden gyermeknek egyenlő joga van a tanuláshoz, beleértve a fogyatékos gyermekek jogaival együtt (Kalupayeva, 2011).

Az elmúlt évek során, 2009-ben Ukrajnában az inkluzív oktatással kapcsolatban változások valósultak meg. 2010. október 1-jén hagyták jóvá az *inkluzív oktatás fejlesztési koncepcióját*, amely mindezek fejlesztési alapelveit, bevezetésének irányait, illetve az elvárt eredményeket fektette le. Majd 2011. augusztusában fogadták el „*Az inkluzív oktatás megszervezésének a rendjét az iskolákban*” című dokumentuma. Fontos dokumentumnak lehetne még megemlíteni az Ukrajna Miniszteri Kabinetjén leírt *2017. februári rendeletét*. A rendelet magába foglalja a sajátos nevelést igénylő gyermekek részére kiegészítő szolgáltatásokat, amelyeket az inkluzív oktatásban lehet alkalmazni (Poroshenko, 2019).

2019. decemberében Ukrajnában a legfontosabb nemzetközi dokumentumokba alapul vették a gyermekek jogainak biztosítását, összhangba hozták az oktatás, a szociális védelem és az egészségügy színvonalával.

Mindenekelőtt az ENSZ a fogyatékossgal élő személyek jogairól hozott létre egy egyezményt: a *24. cikkelyt*. Amely szerint megvan határozva az állam kötelezettsége egy befogadó oktatási modell (Inkluzív iskola, óvoda, inkluzív oktatási rendszer) megvalósítása. Olyan tantárgyi-térbeli speciális környezetet kell kialakítani, amely lehetővé teszi azt, hogy minden gyermek egyforma résztvevője legyen az oktatási folyamatnak (Greba, Knobloch, 2019).

Mindenkinek garantálják az oktatáshoz való hozzáférést minden szinten az Ukrajnai oktatási és szociális szolgáltatásokról szóló törvények alapján. A szülőknek, vagy a gyermek törvényes képviselőinek biztosítják a jogot arra az estere, hogy az iskoláskorú gyermekeknek megválasszák az oktatási intézményt, annak programját, oktatási típusát és mindezek formáit. A szülők kérvényezése útján az adott intézmény ahová szeretnék gyermekeiket beiratni, az intézménynek kötelessége inkluzív osztályt kialakítani. Illetve a speciális igényű gyermekeket a tanulmányaik során állandó, vagy pedig részleges támogatásban fontos támogatni az intézménynek. Mindezen inkluzív környezet megteremtését, kialakítását az iskolákban az Ukrán állam biztosítja. Abban az esetben, ha az oktatás során derül ki, hogy a gyermek, vagy a tanuló speciális nevelést igényel, akkor az intézmény vezetőségének mindent meg kell tennie, hogy a gyermek abban a nevelésben részesüljön, azaz inkluzív oktatásban. Ugyanúgy, mint Magyarországon, de Ukrajnába is fontosnak számít az, hogy a gyermek beiskoláztatása előtt a szülő az intézmény vezetőivel, illetve pszichológiai szolgálatokkal, az Inkluzív Erőforrás Központjának a szakembereivel, a rehabilitációs központokkal, a szociális szolgálatokkal és más aktív partnerekkel a kapcsolatot vegye fel. Fontos, hogy mindezen partnerek részt vegyenek az inkluzív oktatásban, legyen tapasztalatuk, illetve fogalmuk az inkluzív oktatás jelentéséről, és annak lényegesebb információiról. Fontos feladatként szolgál az, hogy a speciális oktatási problémákkal küzdő gyermek számára érthető és világosan meghatározott környezetet szervezni, létrehozni. Ugyanúgy fontosnak számít az, hogy a kialakított inkluzív környezetben védettnek érezze magát, illetve, hogy a képességeinek megfelelően dolgozhasson. Fontos az inkluzív oktatás terén az, hogy a gyermek szocializálódhasson, másnéven új barátokat szerezzon, ismerkedjen, kommunikáljon (Chetverikova, 2018).

2021-ben Ukrajnában jelentősen megnőtt a középiskolákban az inkluzív oktatás bevezetésének a tempója. 5 évvel ezelőtt tízszer kevesebb gyermek tanult inkluzív oktatásrendszerben, mint ma - az Ukrajnai Oktatási Minőségi Szolgálat adatai szerint. Az iskolák mintegy 43%-ában jelenleg több mint 18 ezer osztályban szervezték meg az inkluzív oktatást.

III. FEJEZET

INKLUZIÓ, BEFGADÁSSZEMLÉLET FELMÉRÉSE A KÁRPÁTALJAI ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Az inkluzív oktatás fogalmának, illetve annak jelentésének értelmezése fontos szerepet játszik a sajátos nevelési igényű, illetve a roma gyermekek nevelésére, fontos része az oktatási és a tanulási folyamatoknak. Fontos szempontul vettem a kutatás során azt, hogy megfigyeljem, hogy a kitöltők miként vannak véleménnyel a sajátos nevelési gyermekek oktatására. Hipotézisemként azt a célt tűztem ki, hogy megfigyeljem, hogy a Kárpátalján élő, ott dolgozó, magyar óvodapedagógusok hogyan vélekednek az inkluzióról, a befogadás szemléletéről. Kutatásom céljául tűztem ki azt, hogy megfigyeljem, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek milyen oktatásra szorúlnak, esetleg érdemes-e az átlagos gyermekekkel együtt tanítani az SNI gyermekeket.

A kutatásban Kárpátalján belül, az ott élő, dolgozó magyar óvodapedagógusok vettek részt.

A kérdőívem kitöltését mindössze 33 óvodapedagógus vállalta el. Említésül fontos kiemelnem, hogy a kutatás anonim módon zajlott. A hipotézisem bizonyítására a kérdőíves elemzést vezettem fel, ezáltal kívántam megkapni a szükséges bizonyítékokat.

3.1. A kutatás menete

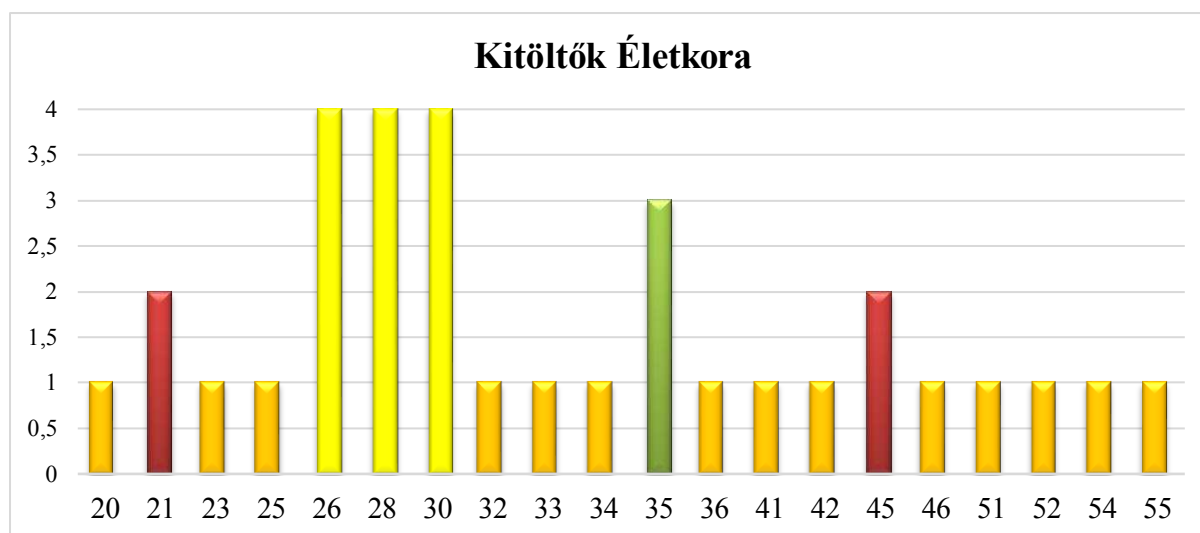
A szakdolgozatom szakirodalmi áttekintésének megírása után, a III-ik fejezetre tértem át, vagyis a kutatásra került sor. Kutatásom során alapvető módszerként a kérdőíves módszert vettem alapul. A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon zajlott. Kutatásomhoz a kérdőívet 2024. május 6-án küldtem ki az óvodapedagógusoknak.

A kérdőívre, a válaszokra május tizenkettedikéig vártam. A kérdőívet harminchárom kárpátaljai, magyar óvodapedagógus töltötte ki. A kérdőív eleje átlagos kérdésekkel volt megírva. Az első kérdésben a kitöltő életkorát kérdeztem meg. A második kérdésben a kitöltő lakóhelyét kérdeztem meg.

A kérdőív további részében a kitöltő munkahelyét, legmagasabb iskolai végzettségét kérdeztem meg. Majd a fő szempontokra irányultam. A kapott válaszokat egybe gyűjtöttem és diagram ábrázolásokba szerkesztettem.

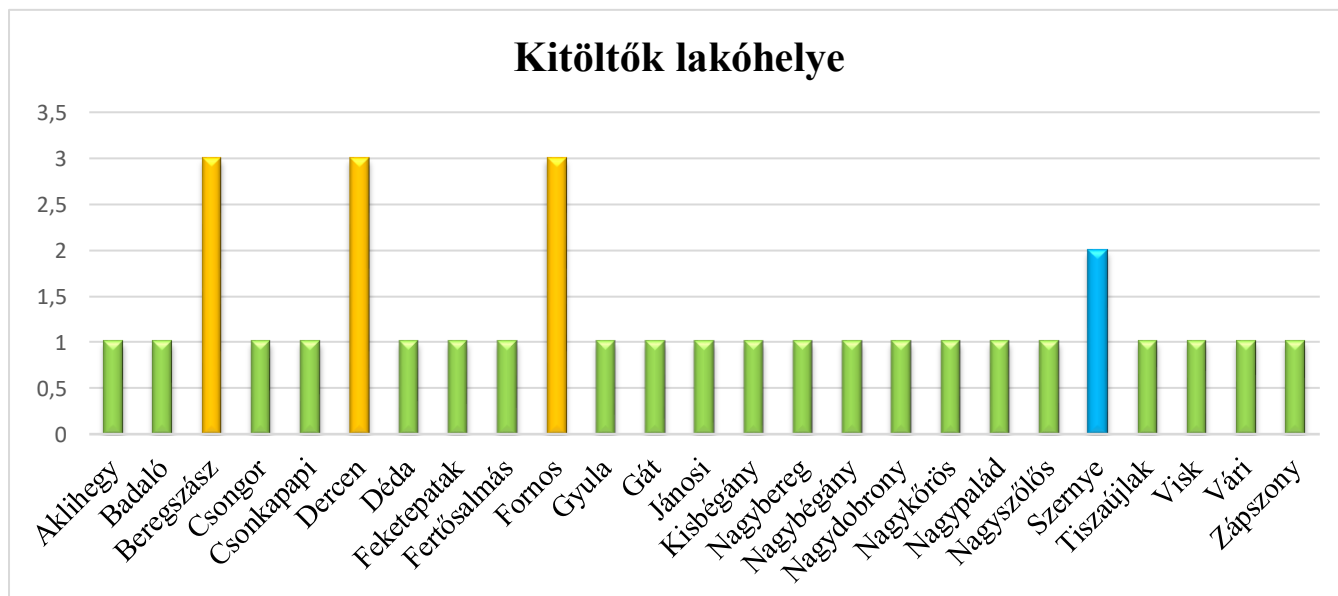
3.2. Kutatási eredmények

Az első kérdés során, a kitöltő életkorát figyeltem meg. Leginkább 26 évesektől – 30 évesek töltötték ki a legtöbben (12-en), illetve 35 évesek hárman voltak, 21 évesekből, illetve 45 évesekből pedig ketten voltak, de akadtak 20, 23, 25, 32, 33, 34, 36, 41, 42, 46, 51, 52, 54, 55 évesek is.

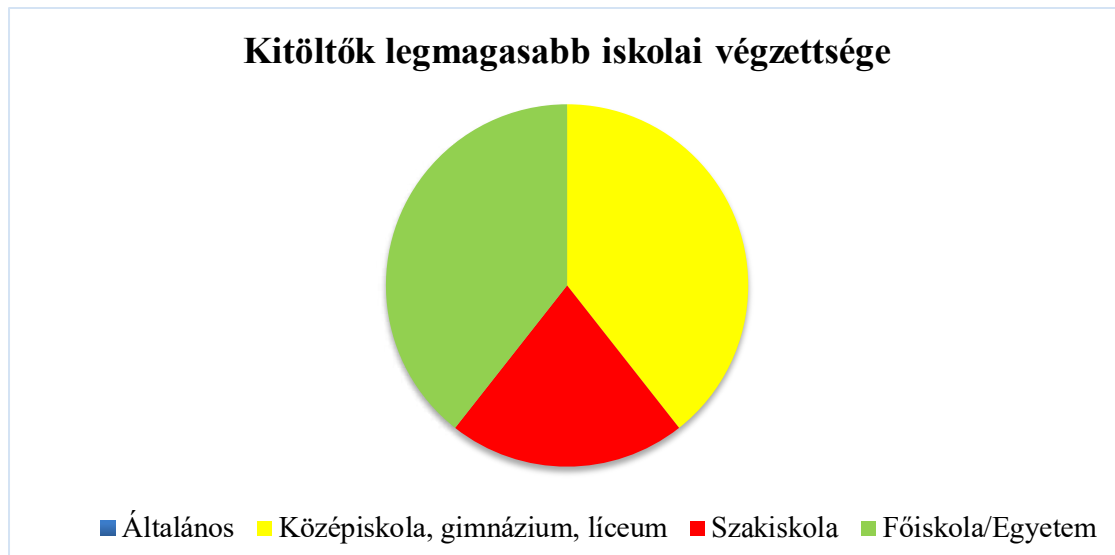
1. sz. diagram: Életkorok felosztása

A második kérdésben a kitöltők lakóhelyét vettem figyelembe. A kitöltők legtöbbször Beregszászi, Derceni, Fomosi és Szernyei lakosok voltak.

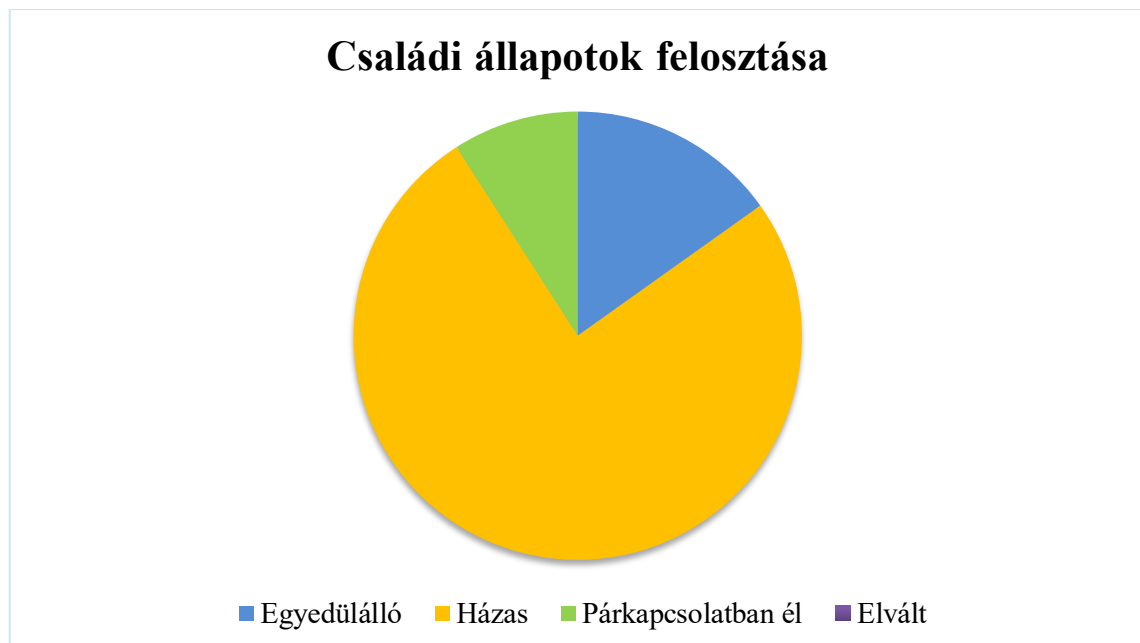
2. sz. diagram: Lakóhelyek felosztása

A *harmadik kérdésben* a kitöltők legmagasabb iskolai végzettségét tudhattam meg. Legtöbbjük Középiskolát/gimnáziumot/líceumot, Főiskolát/Egyetemet végeztek, de voltak akik Szakiskolát végeztek el a tanulmányaikat.

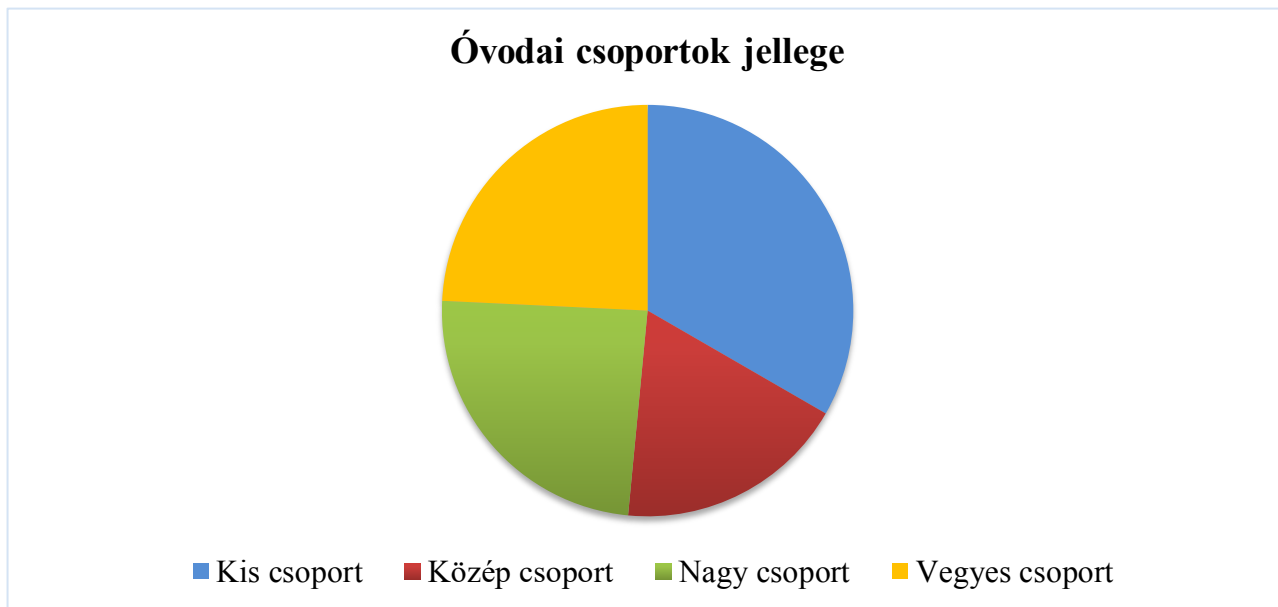
3.sz. diagram: Kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége

A *negyedik kérdésben* a kitöltők jelenlegi családi állapotát mértem fel. A kitöltők legtöbbször házasságban él, de vannak, akik párkapcsolatban vannak, illetve akadtak egyedülállóak is.

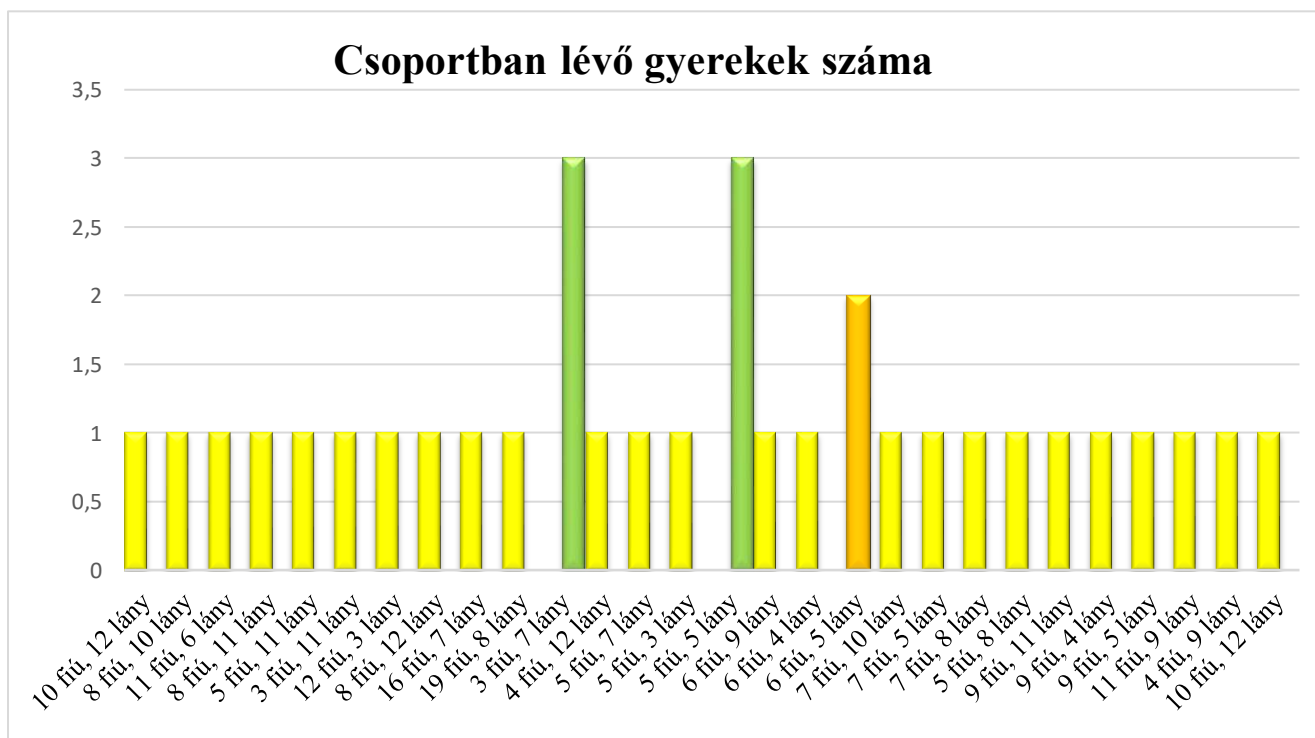
4.sz. diagram: Családi állapotok felosztása

A *hetedik kérdésben* az érdekelt engem, hogy a kitöltő milyen csoporttal foglalkozik a hétköznapiak során az óvodában. Leginkább többen kiscsoportban, nagycsoportban és vegyes csoportban dolgoznak, de akadtak páran, akik középcsoportban is dolgoznak.

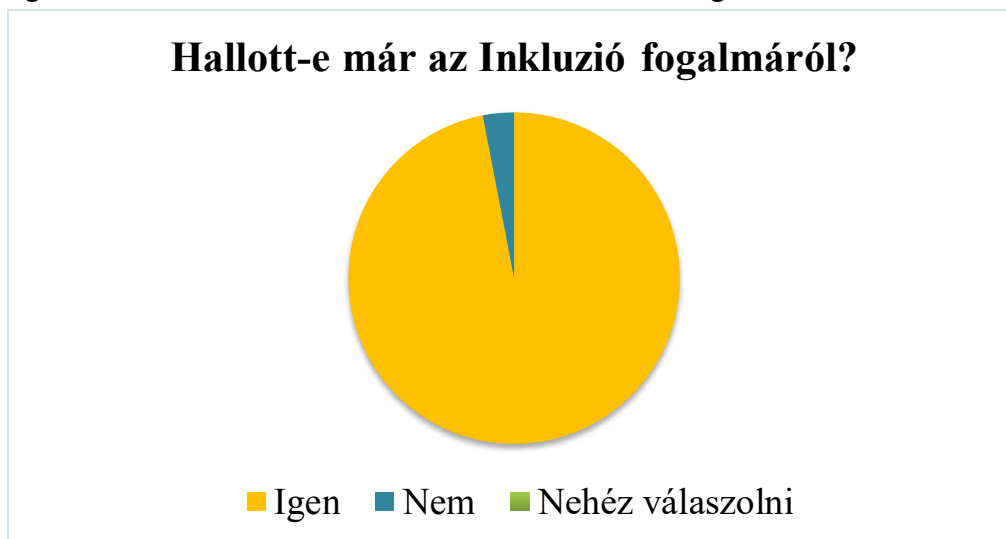
7.sz. diagram: Az óvodai csoportok jellege

A *nyolcadik kérdésben* a kitöltőt arra kértem, hogy írja le, hogy az ő csoportjában hány fiú és leány gyermek van.

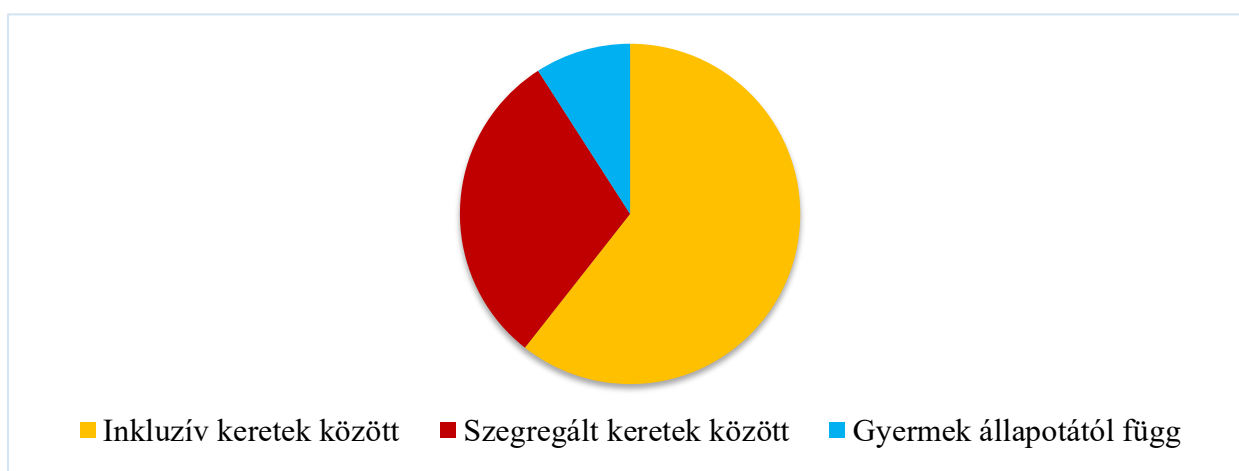
8.sz. diagram: Az óvodai csoportban lévő fiú és lány gyermekek száma

A kérdőívben a kilencedik kérdéstől már az Inklúzió fogalmáról és annak ismereteiről vannak feltéve a kérdések. A kilencedik kérdésben fontolóra vettem, hogy a kitöltő ismeri-e az inklúzió fogalmát. Sokan ismerik és hallottak már az Inklúzió fogalmáról.

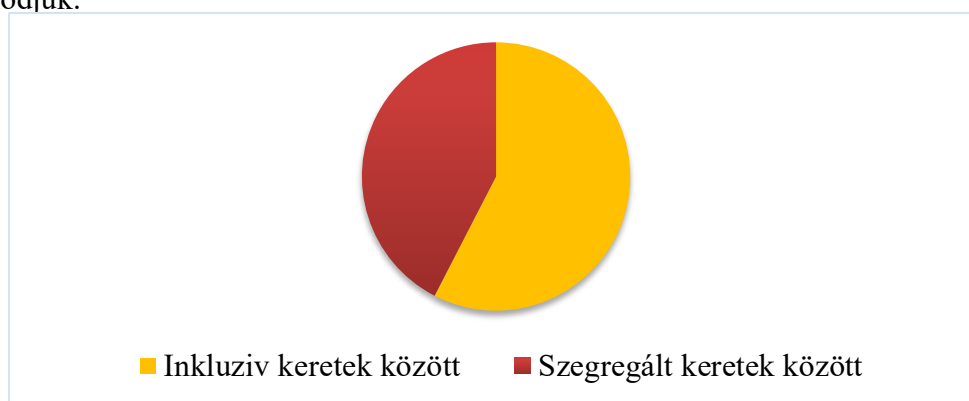
9.sz. diagram: Hallottál-e az Inklúzió fogalmáról?

A tizedik kérdésben kitértünk a hipotézisem lényegére: Szerinte a speciális nevelési igényű különleges bánásmódot igénylő (fogyatékos, halmozottan fogyatékos, hátrányos helyzetben élő) gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? Miért így gondolja? Indokolja meg!- jelen kérdésre sokan azt válaszolták meg, hogy érdekesebb együtt tanulnia az SNI gyermeknek a társaival. Akadtak olyan vélemények melyek alapján kimutathatóak, hogy vannak, akik azt gondolják, hogy mindez a gyermek állapotától függ, de voltak olyanok, akik szerint jobb, ha külön vannak a társaiktól.

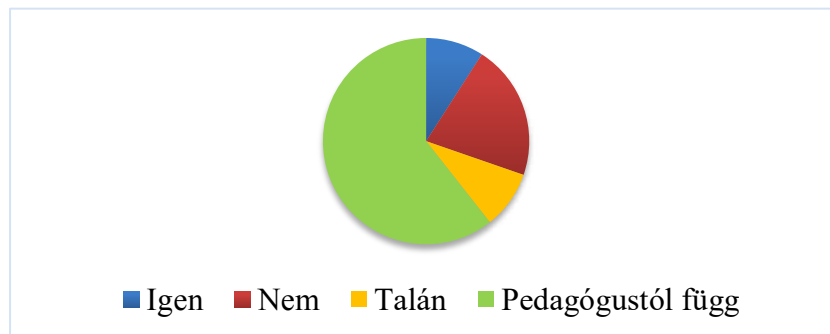
10.sz. diagram: A speciális nevelési igényű gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban?

A tizenegyedik kérdésben viszont a roma gyerekek oktatási helyzetéről kérdeztem meg a kitöltőket: Szerinte a roma gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? Miért? Indokolja meg! – a feltett kérdésre sokan leginkább az együtt, inkluzív keretek közötti oktatást választották, de voltak olyanok, akik az elkülönítést választották. Sokan azért választották az Inkluzív részt, mert fontosnak tartják az együttműködést, illetve szerintük jobban és könnyebben alkalmazkodóbbak lehetnek a roma gyerekek a társaikkal, ugyanúgy fordított esetben is, a társaik együttműködőek, befogadóak lehetnek a roma gyerekekkel. Sokan azért választották a Szegregált részt, mert szerintük lehet, hogy a roma gyerekeknek eltérő a viselkedésük és a nevelési módjuk.

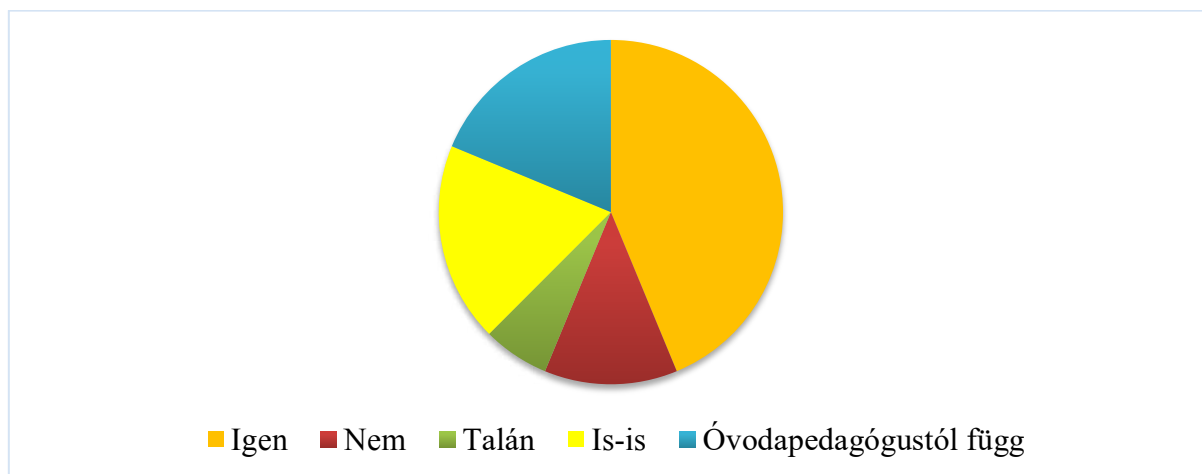
11.sz. diagram: A roma gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban?

A tizenkettedik kérdésben a kitöltő véleményére voltam kíváncsi, hogy mint gondol a véleménye szerint, ha egy csoportba bekerül olyan gyermek, aki speciális bánásmódot igényel, az oktatás folyamata ugyanolyan minőséges tud maradni? Erre a kérdésre rövid válaszadási lehetőség. Sokan leginkább azt a választ adták meg, hogy mindez a „pedagógustól függ”, de voltak, akik a „nem” választ adták meg, de akadtak „igen”-nel rendelkező válaszok is.

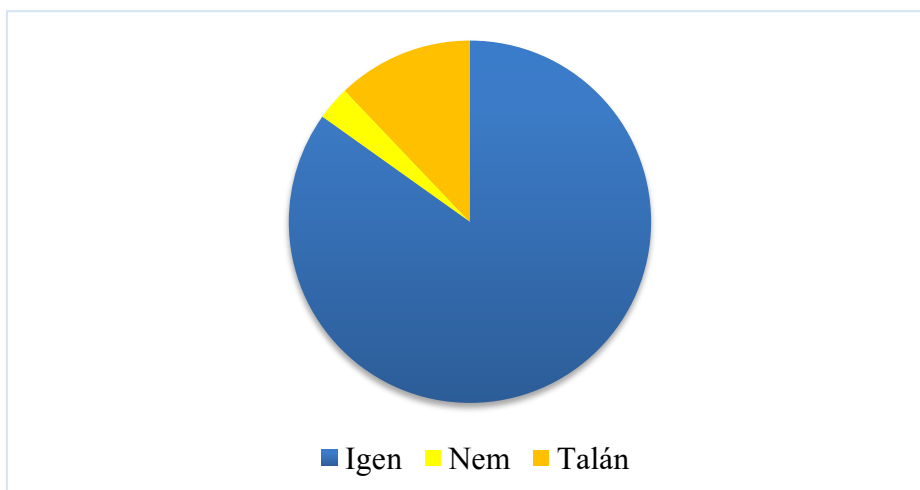
12.sz. diagram: Véleménye szerint, ha egy csoportba bekerül olyan gyermek, aki speciális bánásmódot igényel, az oktatás folyamata ugyanolyan minőséges tud maradni?

A tizen harmadik kérdésben kitértem arra, hogy a kitöltő szerint a csoport tagjai megértik-e, hogy egyes gyermekeknél óvodai szabályokhoz való eltérő szintű alkalmazkodás várható el? – Erre a kérdésre sokan leginkább „igen”, „is-is”, „Óvodapedagógustól függ” válaszokat adták meg. Voltak, akik a „Nem” és a „Talán” válaszokat adták meg.

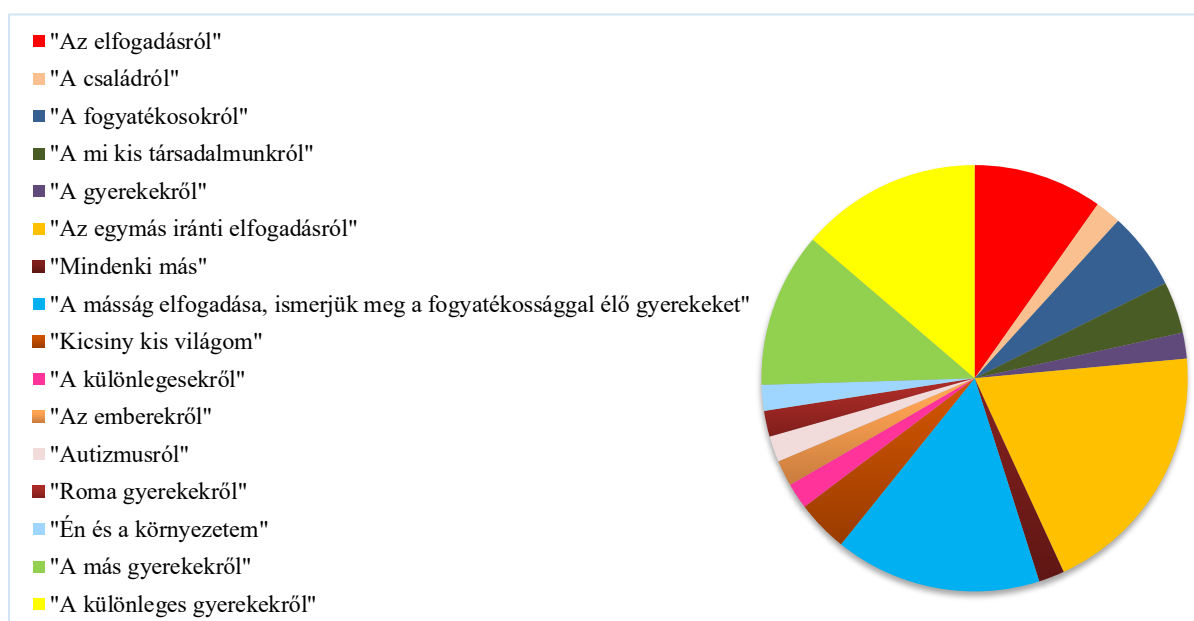
13.sz. diagram: Megértik-e a csoport többi tagja, hogy egyes gyermekeknél az óvodai szabályokhoz való eltérő szintű alkalmazkodás várható el?

A tizennegyedik kérdésben a kitöltőt arra a kérdésre kérdeztem meg, hogy a kitöltő Véleménye szerint a csoportban fontos megemlíteni foglalkozás keretében a fogyatékossgal élő gyermekek helyzetét, illetve a másság fogalmát? – erre a kérdésre sokan az „Igen” választ jelölték meg, de akadt 4 kitöltő, aki a „Talán” választ jelölte meg, illetve akadt egy kitöltő, aki a „Nem” választ adta meg.

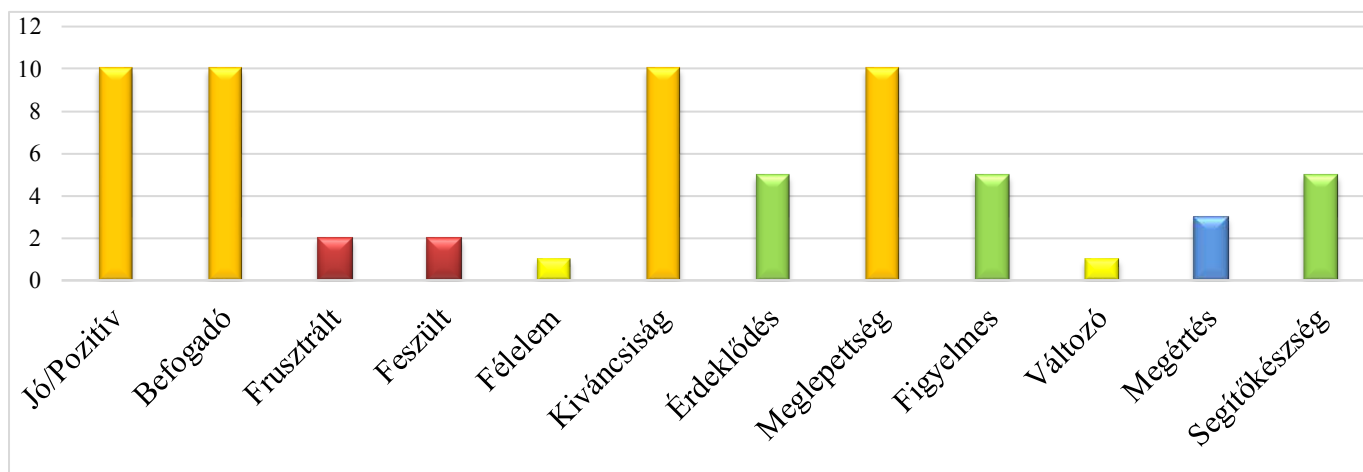
14.sz. diagram: Véleménye szerint a csoportban fontos megemlíteni foglalkozás keretében a fogyatékossgal élő gyermekek helyzetét, illetve a másság fogalmát?

A tizenötödik kérdésben válaszadási lehetőség volt megadva erre a kérdésre: Milyen téma kapcsán beszélgetne/beszélgetett a másságról? Illetve beszélt-e erről a témáról a gyerekeknek? – erre a kérdésre az alábbi válaszok születtek meg: sokan leginkább az „Az elfogadásról”, „A különleges gyerekekről”, „Az egymás iránti elfogadásról”, „A másság elfogadása, ismerjük meg a fogyatékosokkal élő gyerekeket”, „A fogyatékosokról” című témák kapcsán tartottak foglalkozást vagy pedig a jövőben tartanának foglalkozást. De akadtak olyan kitöltők, akik „A gyerekekről”, „Autizmusról”, „Roma gyerekekről”, „Én és a környezetem” címmel tartanának foglalkozásokat.

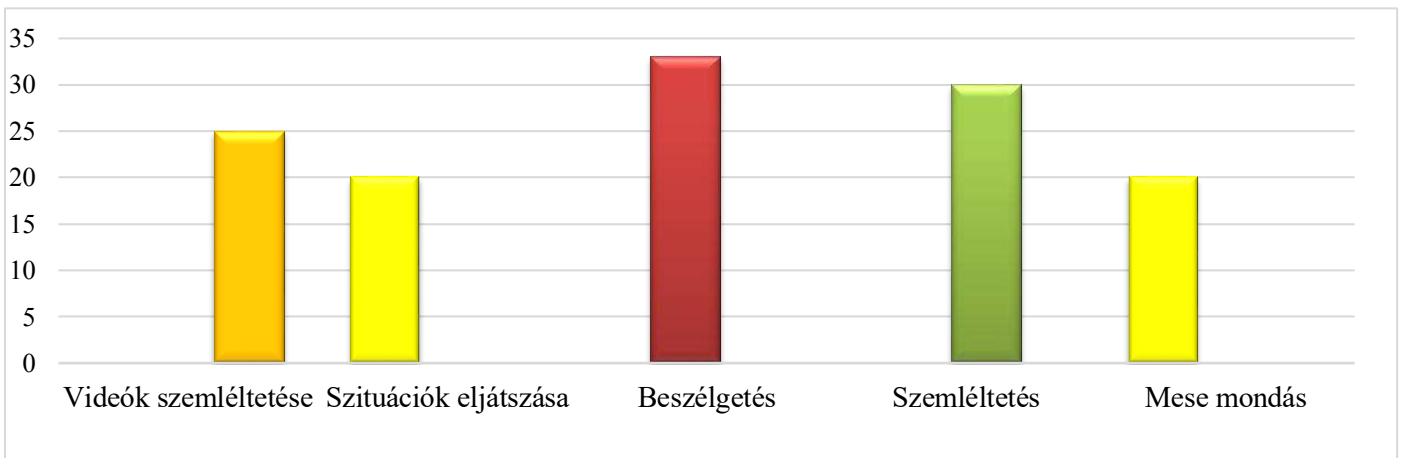
15.sz. diagram: Milyen téma kapcsán beszélgetne/beszélgetett a másságról?

A tizenhatodik kérdésben a kitöltőknek választ kellett adniuk az alábbi kérdésre: Milyen volt a gyerekek reakciója az adott témáról, amiről beszélgettek? – leginkább a gyerekek jó/pozitív, befogadó, kíváncsi és meglepett volt a reakciójuk a foglalkozások kapcsán.

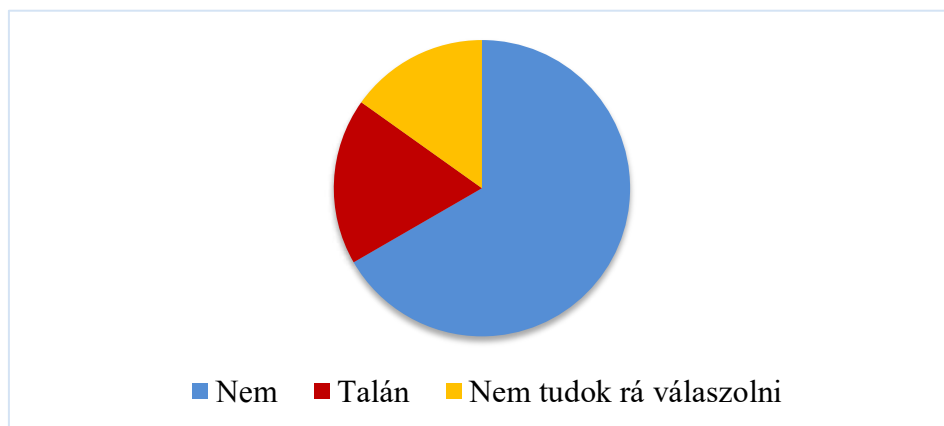
16. sz. diagram: Milyen volt a gyerekek reakciója az adott témáról, amiről beszélgettek?

A tizenhetedik kérdésben, a kitöltőket arra kértem meg, hogy indokolják meg, hogy mit csinált a foglalkozás alatt a gyerekekkel? (beszélgetés, videó szemléltetése, mese mondás, szituációk eljátszása, képek szemléltetése) (Előző kérdéshez kapcsolódik) –

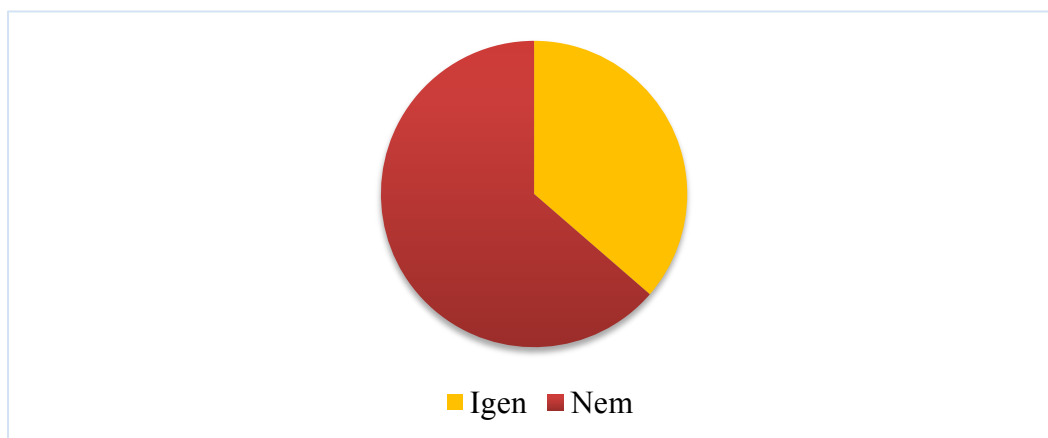
17. sz. diagram: Óvodapedagógusi tevékenységek a foglalkozás levezetése alatt

A tizennyolcadik kérdésben, a kitöltőnek ki kellett választania néhány opcióból a válaszokat az alábbi kérdésre: Ha munkája során speciális nevelési igényű gyermekkel (is) kellene foglalkoznia, ez elijesztene- e a választott pályájától? – a kérdésre a kitöltők közül 22-en a „Nem”-mel válaszolt. Viszont akadtak olyanok is, akik megjelölték a talán, illetve a nem tudok rá válaszolni opciókat (Talán – 6-an, Nem tudok rá válaszolni – 5-en jelölték meg mindezen opciókat).

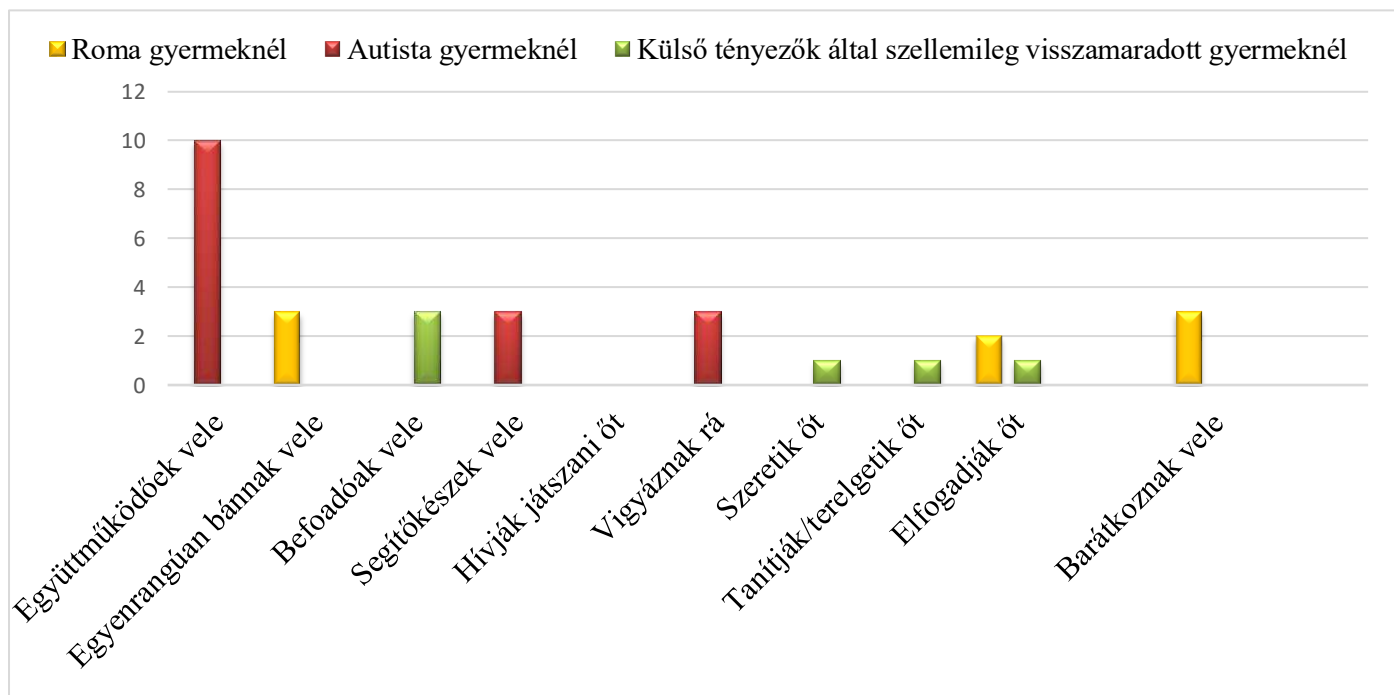
18. sz. diagram: Ha munkája során speciális nevelési igényű gyermekkel (is) kellene foglalkoznia, ez elijesztene- e a választott pályájától?

A tizenkilencedik kérdésben a kitöltőket arról kérdeztem meg, hogy az ő csoportjában vannak-e olyan gyermekek, akik különleges bánásmódot igényelnek? – erre a kérdésre leginkább a „Nem”-el válaszoltak 21-en, és „Igen”-el pedig 12-en válaszoltak.

19.sz. diagram: Az ön csoportjában vannak-e olyan gyermekek, akik különleges bánásmódot igényelnek?

A huszadik kérdésben az alábbiakra kaptam választ: Előző kérdéshez kapcsolódóan - Ha igen, akkor kérem indokolja meg rövid válaszban, hogy a többi gyermek, hogy viszonyul hozzá/hozzájuk? – A csoportokon belül leginkább roma, autista és külső tényezők által visszamaradott gyerekek jelen. Az épp gyerekek jobbadán együttműködnek, befogadóak, barátkozóak, illetve egyenrangúan bánnak velük.

20. sz. diagram: A csoportban a többi gyermek, hogy viszonyul hozzá/hozzájuk? (Előző kérdéshez kapcsolódik)

A kutatást befejezve, a hipotézisemet levonva érdekes eredmények alakultak a kidolgozás során. A kitöltők nagy része leginkább jónak és hasznosnak tekintik az Inklúzív oktatást, illetve hasznosnak és fontosnak tartják azt, hogy az óvodában megvan a befogadás szemlélete a gyerekekben, mivel sok óvodában a gyerekek elfogadják, befogadják és együttműködnek az SNI gyerekekkel vagy a roma gyerekekkel. Fontosnak tartják mindazon kitöltők, résztvevők, hogy a SNI vagy a roma gyermekek együtt tanulhassanak az egészséges gyermekekkel.

Véleményem alapján akadtak olyan óvodapedagógusok, akik igyekeztek reálisak lenni a válaszadás kapcsán, volt, aki azt jelölte meg válaszként, hogy Együtt tanuljanak a gyerekek, de voltak néhányan, akik leginkább a szegregált módszert vennék alapul. A kidolgozás során észrevettem azt, hogy a kitöltők többsége nem rémülne és nem keseredne el, ha SNI vagy roma gyerekekkel kellene foglalkozniuk az oktatás, nevelés során.

IV.FEJEZET. A KÜLÖNLEGES NEVELÉST IGÉNYLŐ GYEREKEKRŐL, A FOGYATÉKOSOKRÓL ÉS AZOK ELFOGADÁSÁRÓL – REAKCIÓFELMÉRÉS A FORNOSI TÜNDÉR ILONA ÓVODA GYERMEKEIBEN

Az inklúzió fogalmának, illetve annak jelentésének értelmezése fontos szerepet játszik a sajátos nevelési igényű, illetve a roma gyermekek nevelésére. Fontos szempontul vettem a kutatás során azt, hogy megfigyeljem, hogy a Fornosi Tündér Ilona Óvoda gyermekei hogyan reagálnak, milyen érzéseket váltanak ki egy nem hagyományos foglalkozás során. Hipotézisemként azt a célt tűztem ki, hogy megfigyeljem, hogy a Fornosi Tündér Ilona Óvoda gyermekei hogyan reagálnak egy-egy nem hagyományos feladat, játék elvégzése során. Kutatásom céljául tűztem ki azt, hogy megfigyeljem, a Fornosi Óvoda gyermekei hogyan vélekednek a „más” gyerekekről, a fogyatékoságról, annak elfogadásáról.

A kutatásban Kárpátalján belül, Fornoson élő, a Fornosi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában élő gyerekek vettek részt. A kutatás 3 napon át ment végbe. Említésül fontos kiemelni, hogy a kutatás anonim módon zajlott. A hipotézisem bizonyítására a három nap alatt különböző foglalkozásokat vezettem le délelőtti órákban a gyerekekkel, és megfigyeltem a kapott reakciókat.

4.1. A kutatás menete

Kutatásom során alapvető módszerként a foglalkozástervek leírását és annak lebonyolítását vettem alapul.

A foglalkozásterveket 2023. december 10-től – 2023. december 12-ig írtam meg.

A foglalkozások teljesen anonim módon zajlottak le. Kutatásomhoz a foglalkozásokat három napon át, 2023. December 18-tól – December 20-ig dél előtti órákban vezettem le a gyerekekkel vegyes csoportban a Fornosi Tündér Ilona Óvoda csoportszobájában.

A kutatásom során felmértem a gyerekek nemét, nevét, életkorát, az alábbi táblázatba vontam le a kapott adatokat:

<i>Név</i>	<i>Nem</i>	<i>Életkor</i>
D.E.	lány	4
B.Sz.	fiú	5
D.N.	fiú	5
B.G.T.	lány	6
B.M.	fiú	5
B.D.	fiú	5
K.Á.	fiú	5
Dzs. P.	lány	5
B.A.	lány	6
G.M.	fiú	5
B.L.	lány	5
M.A.	lány	4
K.A.	lány	5

*Első számú táblázat: Fornosi Tündér Ilona Óvoda – „Micimackó”
vegyescsoport adatai*

A Fornosi Tündér Ilona Óvoda gyermekei számára az alábbi napirend lett kialakítva az igazgatónő által:

Idő	Tevékenység
8:30 – 9:30	Gyerekek fogadása. Előkészítés, szabad játékok, reggeli torna
9:30 – 10:00	Reggelizés
10:00 – 10:10	Készülés a foglalkozásra
10:10 – 10:35	Első foglalkozás
10:35 - 11:00	Második foglalkozás
11:00 – 11:25	Harmadik foglalkozás
11:25 – 12:00	Játékok az udvaron, séta
12:00 – 12:30	Készülés az ebédre, ebéd
12:30 – 15:00	Készülés az alvásra, napi alvás
15:00 – 15:30	Higiénikus gimnasztika, tornázás
15:30 – 16:00	Uzsonna
16:00 – 17:00	Játékok, egyéni foglalkozások. Séta, önálló tevékenység
17:00 – 17:30	Hazatérés

*Második számú táblázat: A Fornosi Tündér Ilona Óvoda „Micimackó”
vegyescsoport napi rendje*

A kutatásom során három foglalkozástervet írtam és vezettem le a vegyescsoportban.

A foglalkozások leginkább a dél előtti órákban voltak le bonyolítva, 2023. december 18-tól – december 20-ig. A legelső foglalkozástervet 2023. december 18-án vezettem le a gyerekek körében (Első számú foglalkozásterv: „*A másság elfogadásáról – a Rút kiskacsa története*”).

A második foglalkozástervet 2023. december 19-én vezettem le a csoportban (Második számú foglalkozásterv: „*A hallássérültekről és a mozgássérültekről*”).

A harmadik foglalkozástervet pedig 2023. december 20-án vezettem le a gyerekekkel (Harmadik számú foglalkozásterv: „*A némákról és a vakokról*”).

A szakdolgozatomhoz való kutatás megírásához szülői beleegyezést kellett kérnem, ahhoz, hogy képeket tudjak készíteni, illetve csatolni a szakdolgozatomba.

A szülői beleegyezéshez szükséges kérvényeket 2023. december 11-én a Fornosi Tündér Ilona Óvodában adtam ki a szülőknek a délután nap során, amikor jöttek a gyerekekért. Természetesen, a szándékaimat minden szülővel megosztottam, így tisztában voltak velem, hogy miért kérem tőlük a beleegyezésüket. Az aláírt kérvényeket 2023. december 17-én gyűjtöttem be. A kérvényeket 16 szülő írta alá, de viszont a foglalkozásokon volt olyan gyermek, aki nem volt jelen (betegség, családi ügyek miatt).

4.2.A kutatás eredményei

A kutatásom során három foglalkozástervet írtam és vezettem le vegyescsoportban a Fornosi Tündér Ilona Óvodában. Hipotézisemként, a foglalkozások alatt felmértem a gyerekek reakcióit, érzéseit a témákkal kapcsolatban. A foglalkozások leginkább a dél előtti órákban voltak le bonyolítva, 2023. december 18-tól – december 20-ig.

A legelső foglalkozástervet 2023. december 18-án vezettem le a gyerekek körében.

A kutatás során a gyerekek reakcióit mértem fel a foglalkozások levezetése alatt. Az elmúlt napok során a kapott eredményeket táblázatba vontam le, és egy füzetbe írtam össze a gyerekek érzéseit, reakcióját.

Az első napon, 2023. december 18-án a gyerekek 13-an voltak, 6 fiú és lány.

A foglalkozástervet a dél előtti órákban vezettem le a gyerekek körében.

Szakdolgozatom kutatási részéhez a kapott eredményeket táblázatba vontam le.

Első számú táblázat:

„2023.12.18. A Fornosi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában kapott reakciók az Első számú foglalkozástervhez”

<i>Név</i>	<i>Pozitív reakciók, érzelmek</i>	<i>Negatív reakciók, érzelmek</i>
D.E.	Jól érezte magát, tetszett neki „A Rút kiskacsa” című mese története, tetszett neki a kitalálós feladat, illetve érdekesnek találta a témát, amiről beszélgettem velük	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
B.Sz.	a feladatok során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
D.N.	a feladatok során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
B.M.	a feladatok elvégzése során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt

K.Á.	a feladatok elvégzése során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
Dzs.P.	Jól érezte magát, tetszett neki „A Rút kiskacsa” című mese története, tetszett neki a kitalálós feladat, illetve érdekesnek találta a témát, amiről beszélgettem velük	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt

B.A.	tetszett neki „A Rút kiskacsa” című mese története és az, hogy a mesében elfogadták a kiskacsát, akárhogy is nézett ki külsőleg, tetszett neki a beszélgetéssel kapcsolatos feladat, illetve érdekesnek találta azt, hogy mindenki máshogy néz ki külsőleg	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
G.M.	a feladatok elvégzése során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
B.L.	tetszett neki „A Rút kiskacsa” című mese története és az, hogy a mesében elfogadták a kiskacsát, akárhogy is nézett ki külsőleg, tetszett neki a beszélgetéssel kapcsolatos feladat, illetve érdekesnek találta azt, hogy mindenki máshogy néz ki külsőleg	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
M.A.	a feladatok elvégzése során nagyon jól érezte magát	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt
K.A.	tetszett neki „A Rút kiskacsa” című mese története és az, hogy a mesében elfogadták a kiskacsát, akárhogy is nézett ki külsőleg, tetszett neki a beszélgetéssel kapcsolatos feladat, illetve érdekesnek találta azt, hogy mindenki máshogy néz ki külsőleg	Nem érezte magát kellemetlenül a foglalkozás alatt

M.A. – lány nemű megjelölés

G.M. – fiú nemű megjelölés

Kapott eredmények képekben:

1.sz.kép: „A rút kiskacsa c. mese nézése”

2.sz.kép: „A rút kiskacsa c. mese nézése”

3.sz.kép

A gyerekek számára kifejezetten tetszett „*A Rút kiskacsa*” című mese. Mindenki meglepődött a Rút kiskacsa külsején, mivel a Rút kiskacsa máshogy nézett ki. A gyerekek eleinte nem értették, hogy miért is beszélek a Máság témájáról. A gyerekek tisztában voltak azzal, hogy egymást el kell fogadni, mivel senki sem tökéletes külsőleg és belsőleg egyaránt, illetve megértették azt is, hogy együtt kell működnünk egymással a feladatok és bármilyen nehéz szituációk megoldása során. A gyerekeknek tetszett a beszélgetéssel kapcsolatos feladat, amelyben mindenki elmondhatta, hogy hogyan érzi magát. Illetve érdekesnek találták a kitalálós feladatot.

A foglalkozás során nem volt negatív élményük a gyerekeknek, mivel a látottak és a hallottak alapján nem érezték magukat frusztrálnak. Véleményem szerint, már tisztában vannak ezekkel a témákkal, mint például a külsőség – a máság elfogadásáról, a különleges nevelést igénylő „más” gyerekekről, a fogyatékosokról, illetve ehhez hasonló témákról.

Második számú táblázat:

„2023.12.19. A Fornosi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában kapott reakciók a Második számú foglalkozástervhez”

<i>Név</i>	<i>Pozitív reakciók, érzelmek</i>	<i>Negatív reakciók, érzelmek</i>
D.E.	Tetszett neki a beszélgetés, majd a foglalkozás végén közölte velem, hogy a feladatok is nagyon érdekesek voltak, csak szokatlan volt számára az egész	félelem kavargott benne: lehet azt gondolta, hogy mi lesz, ha nem sikerül szájjal rajzolni? a „ <i>Lánc, lánc, Eszterlánc kicsit másképp</i> ” című feladatnál megijedt attól, hogy nem hallhatta a társait, és nem értette azt, hogy mi zajlik körülötte

B.Sz.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	nem volt kellemetlen tapasztalata
D.N.	viszonylag jól érezte magát a feladatok elvégzésében, tetszett neki az, hogy beszélgettünk arról, hogy minden gyermek egyformán szerethető	frusztrált volt a szájjal való rajzolás feladat elvégzése alatt, illetve meglepődött a szemléltetőkön
B.G.T.	meglepődött a szemléltetők kapcsán, viszonylag jól érezte magát a feladatok elvégzésében, érdekesnek találta a beszélgetést, érdekesnek vélte a szemléltető videót a jelbeszédről	a „ <i>Lánc, lánc, Eszterlánc kicsit másképp</i> ” című feladatnál szomorú és lehangolt volt, mivel megtapasztalhatta azt, hogy milyen, ha nem hallhatja a körülötte lévő zajokat, nehéz volt számára a szájjal való rajzolás feladata
B.M.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	Nem volt kellemetlen érzése, tapasztalata a feladatok elvégzése során
B.D.	Tetszett neki a szájjal való rajzolás feladata, illetve jól érezte magát a beszélgetés során	Eleinte furcsának találta a témát és a szemléltetőket. Tehetetlennek érezte magát a „ <i>Lánc, lánc, Eszterlánc kicsit másképp</i> ” című

		feladat elvégzése során
K.Á.	A szemléltetőkön és a beszélgetéseken meglepődöttséget mutatott, tetszettek neki a szokatlan feladatok	Szokatlannak találta a feladatokat, illetve furcsán érezte magát, akkor amikor nem hallhatta a társait a feladat elvégzése során
Dzs.P.	Számára érdekes volt a szemléltető videó bemutatása, ami a jelbeszédéről szólt. Jól érezte magát a beszélgetés során, a szájjal való rajzolás során meglepődött azon, hogy a kezét nem használhatta rajzolás közben, tetszett neki az, hogy szó esett arról, hogy szeretni kell egymást, akár milyenek is vagyunk	a „ <i>Lánc, lánc, Eszterlánc kicsit másképp</i> ” című feladatnál megijedt attól, hogy nem hallhatta a társait, és nem értette azt, hogy mi zajlik körülötte
B.A.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	Nem volt kellemetlen érzése, tapasztalata a feladatok elvégzése során
G.M.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	Nem volt kellemetlen érzése, tapasztalata a feladatok elvégzése során

B.L.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	Nem volt kellemetlen érzése, tapasztalata a feladatok elvégzése során
M.A.	Jól érezte magát a foglalkozás alatt	furcsának találta a feladatokat, szomorú volt amiatt, hogy vannak emberek, akiknek az életük teljesen más lehet a fogyatékossága miatt
K.A.	neki minden feladat érdekes volt, a beszélgetés alatt is jól érezte magát, szerintem már ő tisztában volt a hallottakkal	Nem volt kellemetlen érzése, tapasztalata a feladatok elvégzése során

M.A. – lány nemű megjelölés

G.M. – fiú nemű megjelölés

Kapott eredmények képekben

1.sz.kép – 2.sz.kép: „Lánc, lánc, Eszterlánc kicsit másképp”

3.sz.kép – 4.sz.kép: „Labda dobás térdelve kézben”

5.sz.kép – 6.sz.kép – 7.sz.kép: „Szájjal való rajzolás”

8.sz.kép – 9.sz.kép – 10.sz.kép: „Szájjal való rajzolás”

Harmadik számú táblázat:

„2023.12.20. A Fornosi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában kapott reakciók a Harmadik számú foglalkozástervhez”

<i>Név</i>	<i>Pozitív reakciók, érzelmek</i>	<i>Negatív reakciók, érzelmek</i>
D.E.	Tetszett neki a „Mutgatós” című feladat, jól érezte magát a foglalkozás ideje alatt.	furcsának vélte a „Vakvezetés” című feladatot.
B.Sz.	Viszonylag jól érezte magát a foglalkozás alatt.	A mutogatós feladat elvégzése során nehéz volt számára, hogy nem beszélhetett.
D.N.	Tetszett neki az, amikor a mutogatós feladat során ki kellett találnia a társai szándékát, jól érezte magát a vezető szerepében a vakvezetés alatt	Furcsának és nehézkesnek tartotta a feladatok elvégzését, amiben ő volt a „Vak”, illetve a „Néma”.
B.G.T.	A vakvezetés során a vezető szerepét betöltve jól érezte magát, bízott benne, hogy jól el tudja vezetni a társát a cél felé.	félt, hogy a társa rossz helyre vezeti őt a vakvezetés feladat alatt, nehéznek vélte, hogy nem beszélhetett a mutogatós feladat alatt.
B.M.	Viszonylag jól érezte magát a foglalkozás alatt.	Furcsának és nehézkesnek tartotta a feladatok elvégzését, amiben ő volt a „Vak”, illetve a „Néma”.

B.D.	Tetszett neki az, amikor a mutogató feladat során ki kellett találnia a társai szándékát, illetve amikor a vakvezetés során a társát kellett vezetnie a cél felé.	A mutogató feladat elvégzése során nehéz volt számára, hogy nem beszélhetett.
K.Á.	Jól érezte magát a foglalkozás alatt, tetszett neki az, amikor a mutogató feladat során ki kellett találnia a társai szándékát	Viszonylag szomorú volt, mikor nem beszélhetett és csak mutogatni tudott. A vakvezetés során izgult, amikor neki volt bekötve a szeme a kendővel.
Dzs.P.	Érdekesnek találta a mutogató feladatot, tetszett az neki, amikor ki kellett találnia a szándékokat.	félt, hogy a társa rossz helyre vezeti őt a vakvezetés feladat alatt, nehéznek vélte, hogy nem beszélhetett a mutogató feladat alatt.
B.A.	Neki minden feladat érdekes volt, jól érezte magát a foglalkozás alatt.	A vakvezetés során furcsa volt, hogy be volt kötve a szeme kendővel. A mutogató feladat során nehéznek vélte, hogy nem beszélhetett.
G.M.	A vakvezetés során a vezető szerepét betöltve jól érezte magát, bízott benne, hogy jól el tudja vezetni a társát a cél felé.	A mutogató feladat elvégzése során nehéz volt számára, hogy nem beszélhetett.

<p>B.L.</p>	<p>Neki minden feladat érdekes volt, jól érezte magát a foglalkozás alatt. A vakvezetés során tetszett neki, az hogy a társát el kellett vezetnie a kitűzött cél felé, olyan volt mintha megbízták volna.</p>	<p>Furcsának és nehézkesnek tartotta a feladatok elvégzését, amiben ő volt a „Vak”, illetve a „Néma”.</p>
<p>M.A.</p>	<p>Jól érezte magát a foglalkozás alatt, tetszett neki az, amikor a mutogatós feladat során ki kellett találnia a társai szándékát.</p>	<p>félt, hogy a társa rossz helyre vezeti őt a vakvezetés feladat alatt, nehéznek vélte, hogy nem beszélhetett a mutogatós feladat alatt.</p>
<p>K.A.</p>	<p>Viszonylag jól érezte magát a feladatok elvégzése és a foglalkozás alatt.</p>	<p>félt a vakvezetés során, hogy nem láthatott semmit és senkit. A mutogatós feladat elvégzése során nehéz volt számára, hogy nem beszélhetett.</p>

M.A. – lány nemű megjelölés

G.M. – fiú nemű megjelölés

Kapott eredmények képekben

1.sz.kép – 2.sz.kép: „Vakvezetés”

3.sz.kép – 4.sz. kép: „Vakvezetés”

A harmadik napon, a harmadik számú foglalkozás levezetése alatt, megfigyeléseim szerint a gyerekek jól érezték magukat a beszélgetés és a szemléltetés alatt. Nehéznek tartották a vakok és a némák életét.

Az eredmények levonása, összegzés:

A három nap során, 2023. december 18 – 2023. december 20-ika alatt érzékenyítő foglalkozásokat vezettem le a Fornoszi Tündér Ilona Óvoda gyermekei között, vegyescsoportban. A foglalkozások során igyekeztem bemutatni a másság elfogadását, illetve azt, hogy nem minden ember egyforma. Igyekeztem bemutatni a fogyatékossgal élő emberek életét, a vakok, némák, a mozgássérültek, a hallássérültek és egyéb másfajta rendellenességgel rendelkező emberek életét.

Mindennap egy foglalkozástervet vezettem le. A foglalkozások során számos feladatokat hajtottam végre a gyerekekkel. A feladatok elvégzése után zajlott le a kikérdezés, a kérdések felvetése és a válaszok begyűjtése. A kikérdezések során, a gyerekek elmondhatták véleményeiket a fogyatékossgal élő emberekről, illetve, hogy hogyan érezték magukat a feladatok elvégzése után. Megfigyeléseim alapján, elég jól kezelték a témát, viszont sokaknál észrevettem azt, hogy sajnálják azokat, akiknek nehéz körülmények között kell felnevelkedniük, mind külső, testi és lelki szempontból véve.

A csoportban nagyjából már tisztában voltak a fogalmakkal, hogy milyen a vak ember, milyen a néma, a hallássérült, a mozgássérült, vagy pedig az autista ember. A gyerekektől az utolsó napon megkérdeztem azt is, hogy mit tenne, ha a csoportba bekerülne egy fogyatékossgal élő gyermek. Illetve felmértem, hogy mit reagálnának, éreznének, ha „más” gyermek jönne a csoportba. A válaszokat táblázatokba gyűjtöttem össze.

Negyedik számú táblázat:

„2023.12.20: Kérdés a gyerekek felé – Mit tennél, ha a csoportodba bekerülne egy fogyatékossgal élő gyermek? – Válaszok begyűjtése”

<i>Név</i>	<i>Pozitív válasz</i>	<i>Negatív válasz</i>
D.E.	szerintem barátkoznék vele	--
B.Sz.	elhívnam játszani a barátaimhoz	--
D.N.	segítenék neki a nehéz feladatokban	--
B.G.T.	Ha szomorú lenne, akkor tanácsokat adnék neki, illetve barátkoznék vele	--
B.M.	Hívnam rajzolni	--
B.D.	Hívnam magamhoz legózni vagy autósat játszani	--
K.Á.	szerintem hívnam játszani	--
Dzs. P.	én barátkoznék vele	--
B.A.	segítenék neki, amiben csak kell	--

G.M.	hívnám játszani	--
B.L.	segítenék neki, amit nem tudna megoldani	--
M.A.	hívnám színezni	--
K.A.	segítenék neki, amiben kell	--

A kapott válaszokat le vonva, pozitív válaszokat kaptam a feltett kérdésekre. Ha óvodában dolgoznék, és ebben a csoportban, illetve, ha lenne egy olyan „más” gyermek a csoportban, akkor pozitív tapasztalatokat kapnák, mert pozitívan bánnának vele a csoportban.

Ötödik számú táblázat:

„2023.12.20: Kérdés a gyerekek felé – Mit reagálnál vagy éreznél, ha a csoportodba bekerülne egy fogyatékossgal élő gyermek? – Válaszok begyűjtése”

<i>Név</i>	<i>Pozitív válasz</i>	<i>Negatív válasz</i>
D.E.	örülnék	--
B.Sz.	meglepődnék	furcsa lenne
D.N.	--	furcsa lenne
B.G.T.	meglepődnék, de utána lehet megkedvelném	--
B.M.	szerintem örülnék, mert a mi óvodánkba és csoportunkba jön, és nem máséba	--
B.D.	szerintem meglepődnék	--

K.Á.	lassan, de jól érezném magam	lehet eleinte félnék tőle
Dzs. P.	meglepődnék	lehet furcsának tartanám eleinte, de utána már nem
B.A.	jól reagálnék rá, el kezdenék hozzá menni és beszélgetni neki	--
G.M.	de elbarátkoznák vele, lehet jól reagálnék rá	furának tartanám eleinte
B.L.	meglepődnék, jól reagálnék	--
M.A.	meglepődnék	--
K.A.	meglepődnék	--

A kapott válaszok alapján a gyerekek többsége jól reagálna rá, sokan meglepődnének rajta, de jól kezelnék a kialakult helyzetet. A többségük furcsának tartaná, lehet a külseje vagy a hozzáállása miatt, illetve lehet nem értenék, hogy miért pont hozzájuk kezdett el ott fejlődni, nevelkedni a „más” gyermek.

ÖSSZEFOGLALÁS

Minden gyermeknek meg kell adnunk a fejlődés lehetőségeit a nevelés és egyben az oktatás során. Minden gyermek egyedi tulajdonsággal, képességgel rendelkezik. A gyerekek mind egytől egyig különbözőek, van, akinek a beszéd készsége, a járásmódja fejlesztésre szorul, van olyan gyermek, aki külsőleg épp egészséges, de viszont valamely képességét, tulajdonságát fejleszteni kell. Az inkluzív oktatás során a sajátos nevelési igényű gyermekek és a roma gyermekek oktatását együtt lehet kialakítani a normális, egészséges gyermekekkel.

A szakdolgozatom négy fejezetre épül fel. Az első fejezetben bővebben szakirodalmi áttekintést lehet olvasni az inklúzióról, a befogadásról és annak fogalmáról, a gyógypedagógiáról, a gyógypedagógiai és orvosi modellekről. Külön fontosnak tartottam megemlíteni a különleges bánásmódot, figyelmet igénylő gyermekekről. Illetve fontosnak véltem a speciális szükségletek hierarchiáját is megemlíteni az első fejezetben.

A második fejezetben kitértem az inkluzív oktatásról és annak helyzetéről Ukrajnában, illetve az adaptációkról és modifikációkról és azok jelentőségéről bővebben.

A harmadik fejezetben kutatást készítettem és bővebben leírtam mindannak a folyamatát és eredményeit. A kutatást a Kárpátaljai óvodapedagógusokkal végeztem el, kérdőív formájában. A kutatás során célomnak, hipotézisnek vettem fel azt, hogy megfigyelhessem, hogy a Kárpátaljai óvodapedagógusok, hogyan vélekednek az inklúzió és a befogadás szemléletéről, illetve hogyan és milyen oktatási módszerek között tanítanak (ha van a csoportban) SNI és a roma gyermekeket. Leginkább megfigyelések céljával tűztem ki azt, hogy a SNI gyermekeket, illetve a roma *Szegregáltan*, vagy *Inkluzív* keretek között tanítanak el, és nem rémisztene el a pályájuktól, ha ezen gyermekekkel kellene foglalkozniuk.

A negyedik fejezetben kutatást készítettem a Fornoszi Tündér Ilona Óvoda vegyescsoportjában rendelkező gyerekekkel. A kutatás során érzékenyítő foglalkozásokat vezettem le a gyerekekkel. Mindössze három foglalkozástervezt vezettem le, három napon át 2023. december 18-tól - 2023. december 20-ig. Kutatásom céljával, hipotézisként azt tűztem ki, hogy megfigyeljem a gyerekek reakcióját, érzelmeit, érzéseit az érzékenyítő feladatok elvégzése során.

Az inkluzív oktatás során célunk az, hogy egymást elfogadjuk, ugyanúgy el kell fogadnunk az olyan gyermekeket, akik sajátos nevelési igénnyel rendelkeznek, vagy a roma gyermekeket, akik külsőleg másabban néznek ki és a viselkedésük, családi szokásaik, nevelésmódjuk is eltérő másabb, mint a normális gyermekeknek.

РЕЗЮМЕ

Потрібно надати кожній дитині можливості для розвитку під час виховання та навчання. Кожна дитина має унікальні властивості та здібності. Всі діти різні: деяким потрібно розвивати мовленнєві навички чи спосіб ходьби, а іншим, які зовні виглядають здоровими, слід вдосконалювати певні здібності чи риси. В інклюзивній освіті можна організувати навчання дітей з особливими освітніми потребами та ромських дітей разом із звичайними, здоровими дітьми.

Моя дипломна робота складається з чотирьох розділів. У першому розділі можна знайти детальний літературний огляд про інклюзію, інтеграцію та їх поняття, спеціальну педагогіку, спеціальні педагогічні та медичні моделі. Я вважала за важливе згадати про дітей, які потребують особливого догляду та уваги. Також я вважала за потрібне згадати про ієрархії спеціальних потреб у першому розділі.

У другому розділі я розглянула питання інклюзивної освіти та її стану в Україні, а також детально розповіла про адаптації та модифікації та їх значення.

У третьому розділі я провела дослідження і детально описала його процес і результати. Дослідження було проведено серед закарпатських вихователів дошкільних навчальних закладів у формі анкетування. Метою та гіпотезою дослідження було з'ясувати, як закарпатські вихователі ставляться до концепцій інклюзії та інтеграції, а також як і за якими методиками вони навчають дітей з ООП та ромських дітей (якщо вони є у групі). Найбільше мене цікавило, чи навчають дітей з ООП та ромських дітей у сегрегованих чи інклюзивних умовах, і чи не лякає вихователів перспектива роботи з такими дітьми.

У четвертому розділі я провела дослідження у змішаній групі дітей у дитячому садку "Форношська Тундра Ілона". Під час дослідження я проводила заняття з підвищення чутливості серед дітей. Загалом було проведено три заняття протягом трьох днів, з 18 по 20 грудня 2023 року. Метою та гіпотезою дослідження було спостереження за реакціями, емоціями та почуттями дітей під час виконання завдань з підвищення чутливості.

Метою інклюзивної освіти є взаємне прийняття одне одного, так само як ми повинні приймати дітей з особливими освітніми потребами та ромських дітей, які виглядають інакше, мають іншу поведінку, сімейні звички та спосіб виховання, що відрізняється від звичайних дітей.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Bábosik I. (1999): *„A nevelés elmélete és gyakorlata”*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Bathó Éva (2003): *„Integrációs pedagógiai rendszer”*, ELTE, Budapest.
- Chetverikova N. (Четверікова Н.) (2018): *„Інклюзивний клас у школі”*, Київ.
- Gordosné Dr. Szabó Anna (1996): *„Bevezetés a gyógypedagógiába”*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Greba Ildikó és Knobloch Beáta (2019): *„Inkluzív oktatás alapjai. Főiskolai jegyzet”*, Rik-U" Kft.
- Hoffmann Judit és Mezeiné Dr. Isépy Mária (2006): *„Gyógypedagógiai alapismeretek”*, Comenius Kiadó Bt, Pécs.
- Kolupaeva A. A. (Колупаєва А. А.) (2011): *„Канадсько-український проект. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні”*.
- Kolupaeva A. A. (Колупаєва А.А.) (2012): *„Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник.”* Київ: «А.С.К.».
- Mesterházy Zsuzsanna. (2000): *„A gyógypedagógia, mint tudomány”*. In: Illyés Sándor (szerk.): *„Gyógypedagógiai alapismeretek”*. Budapest, ELTE- BGGYTF.
- Mihajlovics Krisztina (2017): *„Az elfogadástól a befogadásig – Inklúzió az óvodában”* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász.
- Mihajlovics Krisztina (2021): *„Szülői nevelési stílusok vizsgálata a roma családok körében az Integráció szintjének függvényében”* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász.
- Némethné Tóth Ágnes (2009): *„Tanári attitűdök és inkluzív nevelés”*, Szombathely, Savaria Egyetem Központ.
- Némethné Tóth Ágnes (2015): *„Az inkluzív pedagógia, mint neveléstudományi paradigma”*, Szombathely, Savaria Egyetem Központ.
- Poroshenko M.A. (Порошенко М. А.) (2019): *„Інклюзивна освіта: навчальний посібник”*, ТОВ «Агентство «Україна». Київ.
- Réthy Endréné (2002): *„A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában”*. Magyar Pedagógia.

Réthy Endréné (2006): *„Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia”*, Bölcsész Konzorcium, Budapest.

Réthy Endréné (2013): *„Befogadás, méltányosság, az inkluzív pedagógia rendszere”*.

Comenius Oktató és Kiadó Kft., Pécs.

Speck Ottó (2010): *„Iskolai inklúzió gyógypedagógiai szemszögből – retorika és realitás”*, Ernst Reinhardt Verlag, München-Basel.

Strédl Terézia (2013): *„Inkluzív pedagógia, avagy a gyógypedagógiáról másképp”*, Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom, Magyarország.

Vajda Zsuzsanna és Rózsa Éva (2005): *„Neveléslélektan”*, Osiris Kiadó, Budapest.

Varga Aranka (2015): *„Inkluzív pedagógia I-II”*, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs.

Varga Aranka (2015): *„Az inklúzió szemlélete és gyakorlata”* Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wliscocki Henrik szakkollégium.

Vargáné Mező Lilla (2004): *„Sajátos nevelési igényű tanulók együttneveléséről pedagógusoknak, intézményvezetőknek”*. Új Pedagógiai Szemle, Budapest.

Vida Gergely (2015): *„Az oktatási inklúzió eredete és hazai értelmezése”*. Zsrinszky L. (2002): *„Nevelélmélet”*, Műszaki Kiadó, Budapest.

Csíkszentmihályi Mihály (2001): *„Flow. Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája”*, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Hoffmeister-Tóth Ágnes (2017): *„A fogyasztói magatartás elmélete”*, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Molnár Éva (2013): *„Tudatos fejlődés. Az önszabályozott tanulás elmélete és gyakorlata”*, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Tamás Béláné (2010): *„Gondoskodás, gondozás, ellátás, szolgáltatásnyújtás, intézményi keretek között”*, Budapest.

MELLÉKLETEK

1.számú melléklet: Diagramok jegyzéke

DIAGRAMOK JEGYZÉKE

1.sz. diagram: Életkorok felosztása

2.sz. diagram: Lakóhelyek felosztása

3.sz. diagram: Kitöltők lehmagasabb végzettsége

4.sz. diagram: Családi állapotok felosztása

5.sz. diagram: A kitöltők munkahelye

6.sz. diagram: Csoportban lévő gyerekek létszáma

7.sz. diagram: Az óvodai csoportok jellege

8.sz. diagram: Az óvodai csoportban lévő fiú és lány gyermekek száma

9.sz. diagram: Hallottál-e az Inklúzió fogalmáról?

10.sz. diagram: A speciális nevelési igényű gyermek szegregáltan (elkülönítve) vagy inkluzív keretek között kell részt vegyen az oktatásban?

11.sz. diagram: A roma gyermek szegregáltan (elkülönítve) vagy inkluzív keretek között kell részt vegyen az oktatásban?

12.sz. diagram: Véleménye szerint, ha egy csoportba bekerül egy olyan gyermek, aki speciális bánásmódot igényel, az oktatás folyamata ugyanolyan minőségű tud maradni?

13.sz. diagram: megértik-e a csoport többi tagja, hogy egyes gyermekeknél az óvodai szabályokhoz való eltérő szintű alkalmazkodás várható el?

14.sz. diagram: Véleménye szerint a csoportban fontos megemlíteni foglalkozás keretében a fogyatékkal élő gyermekek helyzetét, illetve a másság fogalmát?

15.sz. diagram: Milyen téma kapcsán beszélgetne/beszélgetett a másságról?

16.sz. diagram: Milyen volt a gyerekek reakciója az adott témáról, amiről beszélgettek?

17.sz. diagram: Óvodapedagógusi tevékenységek a foglalkozás levezetése alatt

18.sz. diagram: Ha munkája során speciális nevelési igényű gyermekkel (is) kellene foglalkoznia, ez elijesztene-e a választott pályájától?

19.sz. diagram: Az ön csoportjában vannak-e olyan gyermekek, akik különleges bánásmódot igényelnek?

20.sz. diagram: A csoportban a többi gyermek, hogy viszonyul hozzá/hozzájuk? (Előző kérdéshez kapcsolódik)

2.számú melléklet: Kérdőív: Inklúzió, befogadásszemlélet felmérése az Óvodapedagógusok körében

Kedves Óvodapedagógusok!

Biró Anna vagyok, a II. RFKMF Pedagógia és Pszichológia Tanszék IV. évfolyamos Óvodapedagógia szakos hallgatója. Szakdolgozatom megírása során az Inklúzióról, a befogadás szemléletéről kapcsolatos, ismeretséget és véleményt szeretném felmérni az óvodapedagógusok körében.

Kérem, hogy az alábbi kérdőív kitöltésével járuljon hozzá szakdolgozatom eredményességéhez!

Nagyon szépen köszönöm, ha szakít pár percet a kitöltésre!

Életkora? _____

Lakóhelye? _____

Legmagasabb iskolai végzettsége?

- Általános
- Középiskola, gimnázium, líceum
- Szakiskola
- Főiskola/egyetem

Mi a jelenlegi családi állapota?

- Egyedülálló
- Házas
- Párkapcsolat
- Elvált

Hol dolgozik? (Óvoda neve) _____

Az ön csoportjában hány gyermek van? _____

Milyen csoportban dolgozik?

- Kis
- Közép
- Nagy
- Vegyes

Az ön csoportjában hány fiú és hány lány gyermek van? _____

Hallott-e az inklúzió fogalmáról?

- Igen
- Nem
- Nehéz válaszolni

Szerinte a speciális nevelési igényű, különleges bánásmódot igénylő (fogyatékos, halmozottan fogyatékos, hátrányos helyzetben élő) gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? Miért így gondolja? Indokolja meg!

Szerinte a roma gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? Miért? Indokolja meg!

Véleménye szerint, ha egy csoportba bekerül olyan gyermek, aki speciális bánásmódot igényel, az oktatás folyamata ugyanolyan minőséges tud maradni?

Az ön véleménye szerint a csoport többi tagja megértik-e azt, hogy egyes gyermekeknél az óvodai szabályokhoz való eltérő szintű alkalmazkodás várható el?

Véleménye szerint a csoportban fontos megemlíteni foglalkozás keretében a fogyatékossgal élő gyermekek helyzetét, illetve a másság fogalmát?

- Igen
- Nem
- Talán

Milyen téma kapcsán beszélgetne/beszélt a másságról? Illetve beszélt-e erről a témáról a gyerekeknek?

Milyen volt a gyerekek reakciója az adott témáról, amiről beszélgettek? (Előző kérdéshez kapcsolódik)

Kérem indokolja meg, hogy mit csinált a foglalkozás alatt a gyerekekkel? (beszélgetés, videó szemléltetése, mese mondás, szituációk eljátszása, képek szemléltetése) - (Előző kérdéshez kapcsolódik)

Ha munkája során speciális nevelési igényű gyermekkel (is) kellene foglalkoznia, ez elijesztene- e a választott pályájától?

- Igen
- Nem
- Talán
- Nem tudok rá válaszolni
- Nem szeretnék rá válaszolni

Az ön csoportjában vannak-e olyan gyermekek, akik különleges bánásmódot igényelnek?

- Igen
- Nem

Ha igen, akkor kérem indokolja meg rövid válaszban, hogy a többi gyermek, hogy viszonyul hozzá/hozzájuk?

Első számú foglalkozásterv: „A másság elfogadásáról – a Rút kiskacsa története”

Foglalkozásterv

A foglalkozás témája: „A másság elfogadásáról – a Rút kiskacsa története”

Célok:

- *oktatási*: tapasztalatszerzés a témáról;
- *fejlesztői*: kommunikációs készség, figyelem fejlesztése; anyanyelvi szókincs bővítése, fejlesztése, beszédképesség fejlesztése;
- *nevelői*: a fogyatékosok elfogadása, megismerése, és azok iránti szeretet kialakítása;
- *nevelés*: pozitív attitűd, megértő légkör, együttműködés kialakítása; erkölcsi nevelés: segítségnyújtás.

Dátum: 2023. december 18.

Az intézmény és az óvodai gyermekcsoport neve: Fornosi Tündér Ilona Óvoda, „*Micimackó*” csoport.

A foglalkozás helye: csoportszoba

Időtartam: 15-20 perc

A foglalkoztatott korcsoport: Vegyescsoport

A foglalkozáshoz szükséges eszközök: videó „*A Rút kiskacsa*” című meséről, laptop, szemléltetők.

A foglalkozás menete

I. Bevezetés:

A pedagógus a gyerekekkel a foglalkozáshoz a székeket félkörbe rakják. A foglalkozás megkezdése során a pedagógus egy mesét mutat a gyerekeknek (ráhangolódás a témára)

A pedagógus szavai:

- Most egy mesét fogunk megnézni, Hans Christian Andersen meséjét, „*A Rút kiskacsa*” című mesét.

- Nagyon figyeljetek, mert utána kérdezek pár kérdést a mesével kapcsolatban!

II. Fő rész:

A pedagógus a gyerekeknek szemlélteti a mesét videó formájában, majd utána átbeszéljük a mesét, illetve a másság fogalmát.

Mese videó formájában: <https://youtu.be/5Go8Y3-xtSE?si=3rJMwCUZy8U9DCqF>

Mindenkinek meghallgatjuk a véleményét, egyenrangú felekként nyilatkozhatnak meg a gyerekek.

Szó eshet természetesen a mese cselekményéről, a szereplőkről, azok jellemzéséről, a főszereplő rút kiskacsa problémájáról, konfliktusairól, hogy milyen keserves az élete, hogy mindenki csak bántja, gúnyolja, üldözi, sehhol sem fogadják be, senkitől sem kap szeretetet. Felmerülhet a másság, a különbözőség kérdése, a kirekesztettség fogalma.

A pedagógus szavai:

- A rút kiskacsa története az elfogadásra tanít. Megmutatja, hogy van olyan ember, gyermek, aki más lehet épp oly szép, okos, úgy bátor, mint a többiek.

- A rút kiskacsának minden vágya, hogy elfogadják őt, úgy ahogy van.

- Hosszú útja során sokszor bántják.

- Sokáig ő is csúfnak hiszi magát, szomorúan beletörődik, hogy senkije nincs és senki nem szereti a mássága miatt.

- Csak akkor derül ki számára is, hogy eddig tévúton járt, amikor belenéz egy tó-tükrébe és egy gyönyörű hattyút pillant meg.

A pedagógus szavai:

- Képzeljétek el, hogy vannak olyan emberek és gyermekek, akik külsőleg máshogy néznek ki és különleges, sajátos nevelést igényelnek.

- Ugyanúgy el kell őket is fogadnunk, nem szabad őket kicsúfolni.

- Vannak olyan gyerekek, akiknek a bőrük színe, a szemük színe és formája, a hajuk színe és formája más.

- Vannak olyan emberek, gyermekek, akik nem tudnak járnival, beszélni, vagy a kezüket nem tudják használni, illetve vannak, akik nem tudnak hallani, beszélni, vagy pedig vakok, azaz nem láthatják a világot a szemükkel.

- Van olyan gyermek, aki születése óta így van, de van olyan, akinél később alakul ki/következik be.

A pedagógus a gyerekekkel beszélgetve a másságról, szemléltetőket is mutat közben.

Feladat: „Beszélgetés az aktuális érzéseinkről”

Eszközök: -

Típus: gondolkodást fejlesztő beszélgetéses feladat

Céljai: egymás biztatása, együttérzés kialakítása, együttműködés és egymás elfogadása

A feladat menete: a gyerekek egytől-egyig sorban elmondják, hogy hogyan érzik magukat a mai nap során és miért, például: „*Én ma jól érzem magam, mert veletek vagyok*”.

Ha esetleg valamelyik gyermek a csoportban rossz kedvvel jött, akkor őt bátorítani/jó kedvre kell deríteni egy öleléssel, vagy akár egy kedves mondattal/szóval. A feladat lényege az, hogy egymást elfogadjuk, akár milyenek is vagyunk.

Feladat: „*Milyen vagyok?*”

Eszközök: -

Típus: beszélgetéses feladat

Céljai: együttműködés fejlesztése, egymás iránti szeretet kialakítása

A feladat menete: a gyerekek közül kiválasztunk egy gyermeket, aki véleményt fog alkotni egy másik gyerekről.

Kiszámoló:

„Ekte, pekete, cukota pé,

Ábel, bábel dominé.

Csiszi-á, csiszi-bé,

Csiszi-csoszi, kompodé”

A kiszámoló által kiválasztott gyermek véleményt fog alkotni egy másik gyerekről, de nem mondhatja el a nevét, csak azt, hogy milyen nemű. Ilyen példákat mondhat: „*Itt egy lány, akinek szőke világos haja van és kicsi, neki nagyon szép a mosolya, kedves és vidám*”. Ha kitalálja valaki, hogy kire mondta, akkor ő lesz a következő, aki véleményt fog alkotni egy másik csoporttársáról. A feladat lényege az, hogy egymást elfogadjuk, akár milyenek is vagyunk.

Feladat: „*Miben különbözünk?*”

Típus: Beszélgetéses feladat

Céljai: egymás megfigyelése, egymás elfogadása

A feladat menete: a pedagógus a gyerekeket megkéri arra, hogy figyeljék meg egymást, hogy miben különböznek egymástól a csoporttársaik, és mindenki alkosson véleményt egymásról.

A pedagógus szavai:

- más a hajunk színe/hossza
- mindenkinek más a magassága
- más a szemünk színe, más a bőrünk színe
- mindenki másképp öltözködik, lehet van olyan gyermek, aki szemüveget hord, van olyan, aki nem, a csoportban vannak fiúk, és vannak lányok.

- Alkossunk egymásról véleményt, én elkezdem, és akiről véleményt alkotok, ő utánam folytassa egy másik csoporttársáról.
- Például: „*Név-nek kék a szeme, lány és szőke haja van*”.

III. Befejező rész: A foglalkozás végére érve a gyerekekkel megbeszéljük a mai napon tanultakat, illetve, hogy hogyan érezték magukat a gyerekek a foglalkozás alatt.

Szemléltetők a foglalkozástervhez:

1.sz.szemléltető: „*A rút kiskacsa*” c. mese” (Letöltés dátuma: 2023.12.10.)

2.sz.szemléltető:”*A világ gyermekei, minden gyermek más*” (Letöltés dátuma: 2023.12.10.)

3.sz.szemléltető: „*Mindenki más*” (Letöltés dátuma: 2023.12.10.)

4.sz.szemléltető: „*A különleges nevelést igénylő gyerekek*” (Letöltés dátuma: 2023.12.10.)

Második számú foglalkozásterv: „A hallássérültekről és a mozgássérültekről”

Foglalkozásterv

A foglalkozás témája: „A hallássérültekről és a mozgássérültekről”

Célok:

- oktatási: tapasztalatszerzés a témáról;
- fejlesztői: kommunikációs készség, figyelem fejlesztése; anyanyelvi szókincs bővítése, fejlesztése, beszéd-készség fejlesztése;
- nevelői: a fogyatékosok elfogadása, megismerése, és azok iránti szeretet kialakítása;
- nevelés: pozitív attitűd, megértő légkör, együttműködés kialakítása; erkölcsi nevelés: segítségnyújtás.

Dátum: 2023. december 19.

Az intézmény és az óvodai gyermekcsoport neve: Fornoszi Tündér Ilona Óvoda, „Micimackó” csoport.

A foglalkozás helye: csoportszoba

Időtartam: 15-20 perc

A foglalkoztatott korcsoport: Vegyescsoport

A foglalkozáshoz szükséges eszközök: szemléltető videók az SNI gyerekekről, laptop, fejhallgató, vatta, rajzlap, grafit vagy színes ceruza, labdák, szemléltetők.

A foglalkozás menete

I. Bevezetés:

A pedagógus a gyerekekkel a foglalkozáshoz a székeket félkörbe rakják. A foglalkozás megkezdése során a pedagógus egy videót mutat az SNI gyerekekről, a gyerekeknek (ráhangolódás a témára). A pedagógus a gyerekekkel megbeszéli a videóban elhangzott dolgokat.

Szemléltető videó link: https://youtu.be/3SzazN2OrsO?si=Rq6qNHNCAl_ceIPM

IV. Fő rész: Az óvodapedagógus a gyerekekkel a „különleges” gyerekekről beszélget.

A pedagógus szavai:

- Képzeljétek el, hogy vannak olyan emberek és gyermekek, akik külsőleg máshogy néznek ki és különleges, sajátos nevelést igényelnek.
- Ugyanúgy el kell őket is fogadnunk, nem szabad őket kicsúfolni.
- Ma róluk fogunk tanulni, a fogyatékosággal rendelkezőkről.

- Vannak olyan emberek, gyermekek, akik nem tudnak járni, beszélni, vagy a kezüket nem tudják használni, illetve vannak, akik nem tudnak hallani, beszélni, vagy pedig vakok, azaz nem láthatják a világot a szemükkel.

- Van olyan gyermek, aki születése óta így van, de van olyan, akinél később alakul ki/következik be.

- Ma olyan feladatokat hoztam nektek, amelyeket végre fogunk hajtani, játszani.

- A mai foglalkozás alatt, megélhessük azokat a tapasztalatokat, feladatokat, amelyeken egy fogyatékos gyermek eshet át.

Játék: „Lánc-lánc Eszter lánc kicsit másképp”

Eszközök: fejhallgató, vatta

A játék menete: A gyerekekkel egy kört alkotunk, majd a pedagógus kiszámolóval kiszámolja azt, hogy melyik gyermek kapja a meg a fejhallgatót mi pedig énekelni fogjuk a „Lánc, lánc, Eszterlánc” című éneket.

Kiszámoló:

„Apa-cuka

funda-luka

Funda-kávé

kamanduka

App-cukk

funddaluk

funda-kávé

kamanduk!”

A pedagógus a kiválasztott gyermeknek elmondja a feladatot.

A pedagógus szavai:

- Egy fejhallgatót teszek a fejedre és zenét kapcsolok be rajta te nem fogsz hallani minket csak a zenét. (Nem muszáj fejhallgató, vatta is jó csak, akkor halkán kell énekelni a gyerekeknek)

A gyerekek körbe állnak és egymás kezét megfogják és elkezdik az éneket, és körbe menetelnek.

Ének:

Lánc, lánc, eszterlánc, eszterlánci cérna, cérna volna, selyem volna, mégis ki fordulna.

Pénz volna, ka-rika, ka-rika, forduljon ki Ma-rika, Ma-rika, Mari-kának lán-ca.

1.sz.szemléltető: „*Lánc, lánc, Eszterlánc c. ének*” (Letöltés dátuma: 2023.12.11.)

Aki meghallja a nevét azt kifordul. Eközben, akin a füles van próbál a feladathoz igazodni, de úgy, hogy ön nem hallja, hogy mit énekelnek és csinálnak a többiek.

A legvégén felmérjük a gyermek reakcióját az alábbi kérdésekkel:

- Hogy érezted magad?
- Milyen volt az, hogy te csak a zenét hallottad?
- Milyen volt az, hogy csak láttad a dolgokat, de nem hallottad, hogy mit énekelnek?

A pedagógus szavai:

- Képzeljétek el, hogy a hallássérült embereknek ilyen nehéz lehet a mindennapi életben helyt állni.
- Fontos, hogy őket is támogassuk mindenben.
- A hallássérültek általában jelek mutogatása által tudnak kommunikálni a társaikkal, de a mai modern világban már hallókészülékeket is készítenek.
- Most pedig mutatok nektek egy szemléltető videót a jelek mutogatásáról, a jelbeszédéről.

Szemléltető videó link: <https://youtu.be/CdlWnIX3EUc?si=NMpw58HYTSgC6QGe>

Játék: „*Labda dobás térdelve kézben*”

Eszközök: labdák

A játék menete: A gyerekek egymással szemben térdelnek és a labdát dobálják egymásnak párban.

A legvégén felmérjük a gyermek reakcióját az alábbi kérdésekkel:

- Hogy érezted magad?
- Milyen volt az, hogy a lábaid helyett a kezedet használtad?
- Mit éreztél, amikor nehéz volt elkapni kézzel a labdát?
- Milyen érzés volt úgy látni a társadat?

A feladat és a reakciók felmérésének elvégzése után az óvodapedagógus kérésére a gyerekek segítettek az asztaljaikat rendbe rakni. Az óvodapedagógus beszélgetett a gyerekekkel. A beszélgetés során az óvodapedagógus szemléltetőket mutat a gyerekeknek.

A pedagógus szavai:

- Vannak olyan emberek, akiknek nincs kezük, vagy valamilyen baleset által nem tudják használni a kezeiket.
- így a lábaikkal kell megoldani a napi feladatokat, és bizony, hogy nekik sem lehet könnyű így élni a minden napjainkat.
- De fontos, hogy ugyanúgy szeressük és fogadjuk el őket, még akkor is ha nehéz és furcsa lehet olyan embert látni.

Feladat: „Szájjal rajzolás”

Eszközök: rajzlap, grafit vagy színes szeruzák

A feladat menete: A gyerekek szájjal rajzolnak különböző formákat: kör, négyzet, háromszög.

A rajzolás végén a gyerekektől az óvodapedagógus felméri a reakciókat, a gyerekek érzéseit:

- Hogy érezted magad, miközben nem használhattad a kezeidet?
- Milyen érzés volt szájjal rajzolni?
- Milyen volt szájjal rajzolni, nehéz vagy könnyű?
- Milyen érzés volt, hogy láttad a társaidat is úgy elvégezni a feladatot, mint te?

A feladat elvégzése után a pedagógus beszélget a gyerekekkel.

A pedagógus szavai:

- Képzeljétek el, hogy vannak olyan emberek, akiknek sem kezük és lábuk nincsen, mivel úgy születtek.
- Nekik viszont nehéz lehet a mindennapi élet dolgait, feladatait megoldani.
- Számukra fontos az, hogy támogató és szerető emberek vegyék őket körbe.

III. Befejezés:

A gyerekekkel megbeszéljük, hogy mit is tanultunk ma, illetve beszélgetünk az elfogadásról és a szeretetről. A foglalkozás végén mindenkit megdicsérek, hogy ügyesek voltak.

Szemléltetők a foglalkozástervhez:

1.sz.szemléltető: „Hallássérült gyermek a társával” (Letöltés dátuma: 2023.12.11.)

2.sz.szemléltető: „Nick Vujcic, aki karok és lábak nélkül született, mellette a felesége, aki mindenben támogatja és ott van mellette” (Letöltés dátuma: 2023.12.11.)

3.sz.szemléltető: „Járásérült ember támogató társával” (Letöltés dátuma: 2023.12.11.)

4.sz.szemléltető: „Járássérült ember” (Letöltés dátuma: 2023.12.11.)

Harmadik számú foglalkozásterv „A némákról és a vakokról”

Foglalkozásterv

A foglalkozás témája: „A némákról és a vakokról”

Célok:

- *oktatási:* tapasztalatszerzés a témáról; a némák és a vakok ismertetése;
- *fejlesztői:* kommunikációs készség, figyelem fejlesztése; anyanyelvi szókincs bővítése, fejlesztése, beszédképesség fejlesztése;
- *nevelői:* a fogyatékosok elfogadása, megismerése, és azok iránti szeretet kialakítása;
- *nevelés:* pozitív attitűd, megértő légkör, együttműködés kialakítása; erkölcsi nevelés: segítségnyújtás.

Az intézmény és az óvodai gyermekcsoport neve: Fornosi Tündér Ilona Óvoda, „Micimackó” csoport.

A foglalkozás helye: csoportszoba

Időtartam: 15-20 perc

A foglalkoztatott korcsoport: Vegyescsoport

A foglalkozáshoz szükséges eszközök: kendő/sál, szemléltetők

A foglalkozás menete

I. Bevezetés:

A pedagógus a gyerekekkel a foglalkozáshoz előkészül. A pedagógus a foglalkozás témájának megkezdése előtt, megbeszéli a gyerekekkel az elmúlt napok alatt tanult dolgokat.

A pedagógus szavai:

- Gyerekek, akkor az elmúlt napokban miről is beszéltünk?
- Igen, a fogyatékosokról, a más gyerekekről, arról, hogy külsőleg és belsőleg mindenki más.
- Vannak sötét bőrű gyerekek, vannak kis és nagy növésű gyerekek, és így tovább.
- Beszéltünk a mozgássérültekről, a hallássérültekről.
- Ma pedig a némákról és a vakokról is szót fogunk ejteni.

II.Fő rész: A pedagógus a gyerekeknek a némákról és a vakokról beszélget.

A pedagógus szavai:

- Tudjátok gyerekek, vannak néma emberek, akik nem tudnak beszélni.
- A néma emberek általában jelmutogatással szoktak beszélgetni egymással.
- A vakok sajnos nem láthassák a körülöttünk lévő környezetet, a világunkat.

- A vakok segítségére általában vakvezető kutyákat, járáshoz és tájékozódáshoz szükséges botokat szoktak alkalmazni.
- A vakoknak elég lehet megszokni a tájékozódást. Általában hallás útján szoktak tájékozódni a bot segítségével.
- Ma olyan feladatokat fogunk elvégezni, amelyek által megtapasztalhatjuk, hogy milyen is igazából némának, vagy vaknak lenni.

Játék: „Mutogatós”

A gyerekekkel a székre ülünk egymás mellé, kiszámolóval kihívunk egy gyermeket, aki mutogatni fogja a cselekvéseket.

Kiszámoló:

*„Ecc-pecc kimehetsz,
holnapután bejöhetsz.
Cérnára, cinegére,
Ugorj cica az egérre, fuss!”*

A pedagógus a kiválasztott gyermeket középre hívja és súg neki egy cselekvést, például: fürdés, fogmosás, biciklizés, hajmosás, evés stb. Neki csak mutogatnia szabad beszélni nem a többieknek pedig ki kell találniuk, hogy mit mutogat a gyermek majd a legvégén a pedagógus a gyermeket megkérdezi, hogy hogy érezte magát miközben mutogatott és nem lehetett beszélnie.

Kérdések:

- Hogy érezted magad?
- Milyen érzés volt némának lenni?
- Milyen érzés volt az, hogy a többieknek nehéz volt megfejteni a szándékodat?
- Milyen érzés volt az, hogy nem beszélhettél, hanem csak mutogatnod lehetett?

Játék: „Vak vezetés”

Eszközök: kendő vagy sál

A játék menete: A pedagógus kiszámolóval kiszámolja azokat a gyerekeket, akiknek a szeme belesz kötve sállal vagy kendővel.

Kiszámoló:

*„Antanténusz,
szórákaténusz,
szóraka-tiki-taka.
ala-bala bim-bam-busz.
Te vagy az a vén krampusz!”*

Majd a pedagógus a kiválasztott gyermek mellé tesz egy vagy több vezetőt.

Utána a csoportszobában random tetszés szerint széket vagy asztalt vagy random dolgokat tesz középre vagy összevissza. Utána a vezető gyermek elkezd vezetni a vakot. Fontos az akadály kikerülése!

III. Befejezés:

A gyerekekkel megbeszéljük, hogy mit is tanultunk ma. A foglalkozás végén mindenkit megdicsérek, hogy ügyesek voltak.

Szemléltetők a foglalkozáshoz:

1.sz.szemléltető: „*Néma lányok jelbeszéde*” (Letöltés dátuma: 2023.12.12.)

2.sz.szemléltető: „*Vakvezetés*” (Letöltés dátuma: 2023.12.12.)

Szülői beleegyezéshez szükséges kérvények listája

Студентка
Закарпатський університет імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелла Восилівна
Ганьой-Маринка Тобія Т.
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
в. Оркан 2, 13

Згода
я Ганьой-Маринка Тобія Тейзівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Маринка Анита Тироблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023. 10. 17. Підпис: Ганьой

Első számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський університет імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелла Восилівна
Курці Анита Віана В.
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
в. Курці 1

Згода
я Курці Анита Віана В. даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Фурте Віана І. зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023. 10. 17 Підпис: Курці

Második számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Йосипівни
Джаманова Маріанна
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фернош
вул. Зріни Івана 19

Згода
я Джаманова Маріанна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Джаманова Павло зроблені у Ферношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023 10 17 Підпис: [Підпис]

Harmadik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Йосипівни
Тарма Тьонде О
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фернош
Тоске 74

Згода
я Тарма Тьонде О даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Тарма Арпад зроблені у Ферношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023 10 17 Підпис: Тарма

Negyedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабеллі Йосипівни
Барта Ільдзі З
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
Бекс 166

Згода
я Барта Ільдзі З даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище ім'я, по батькові)
моєї дитини Барта Себастіан З зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Барта

Ötödik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабеллі Йосипівни
Іукарі Анна І
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
Грота Янош 28

Згода
я Іукарі Анна І даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище ім'я, по батькові)
моєї дитини Іукарі Анна І зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Іукарі

Hatodik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Посипівни
Гурал Євген І
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Борощ
в. Лисого Зрини 18

Згода

Я Гурал Євген Іванович даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище, ім'я, по батькові)
моєї дитини Гурал Ізабелла зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17 Підпис: Гурал

Hetedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Посипівни
Боднар Анна Юліївна
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Борощ
вул. Бече 62

Згода

Я Боднар Анна Юліївна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище, ім'я, по батькові)
моєї дитини Боднар Анна зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17 Підпис: Боднар

Nyolcadik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоші II
Горонді Ізабелла Йосипівна
Тарта Аніта О
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фориши
Зреші 7.32

Згода
я Тарта Аніта Олександрівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Тарта Анетта зроблені у Форишському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Тарта

Kilencedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоші II
Горонді Ізабелла Йосипівна
Дорга Вівієн З.
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фориши
Беке в. 112

Згода
я Дорга Вівієн Золтанівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Дорга Коки зроблені у Форишському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2022.10.17. Підпис: Дорга

Tizedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський утворський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабеллі Йосипівни
Боднар Еквель А
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
Зреші 48.

Згода

я Боднар Еванч Адріанівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Боднар О. П. зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Боднар

Tizenegyedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський утворський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабеллі Йосипівни
Березу Меліна Т
(прізвище, ім'я, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Форнош
О. Зеші 23

Згода

я Березу Меліна Тейзівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Березу А. Р. зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Березу

Tizenkettedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Вослиціни
Жузи Аніта І
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Терешин
Жузи И

Згода

я Жузи Аніта І даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Жузи Кристи Е зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Жузи

Tizenharmadik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелли Вослиціни
Бурта Еrika Каріівка
(прізвище, імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Терешин, вулиця Дітяти

Згода

я Бурта Еrika Каріівка даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Бурта Метти зроблені у Форношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Бурта

Tizennegyedik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський університет імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелла Йосипівна
Корні Рашата Йосипівна
(прізвище імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фарнош 142

Згода

Я Корні Рашата Йосипівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Д. Янін Нарбер зроблені у Фарношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2023.10.17. Підпис: Корні

Tizenötödik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Студентка
Закарпатський університет імені Ференца Ракоці II
Горонді Ізабелла Йосипівна
Барта Анетт Олександрівна
(прізвище імя, по батькові одного з батьків)
Що проживає за адресою с. Фарнош
вул. Беле 142, 29672

Згода

Я Барта Анетт Олександрівна даю згоду, щоб фото і відео
(прізвище імя, по батькові)
моєї дитини Барта Рашата А. зроблені у Фарношському ЗДО, могли використати в
дипломній роботі Ізабелли Горонді.

Дата: 2022.10.17. Підпис: Барта

Tizenhatodik számú szülői beleegyezéshez szükséges kérvény

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Biró Anna - Szakdolgozat - borítók és mellékletek nélkül.pdf

Ким подано:

Creba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-29 14:23:49

Дата звіту:

2024-05-29 14:36:40

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

53

Кількість слів:

10828

Схожість 4%	Збіг: 47 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 7 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 47 джерела	Перефразовано: 564 слова
Цитування 14%	Цитування: 116	Всього використано слів: 5015
Включення 0%	Кількість: 11 включення	Всього використано слів: 102
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 0 слова